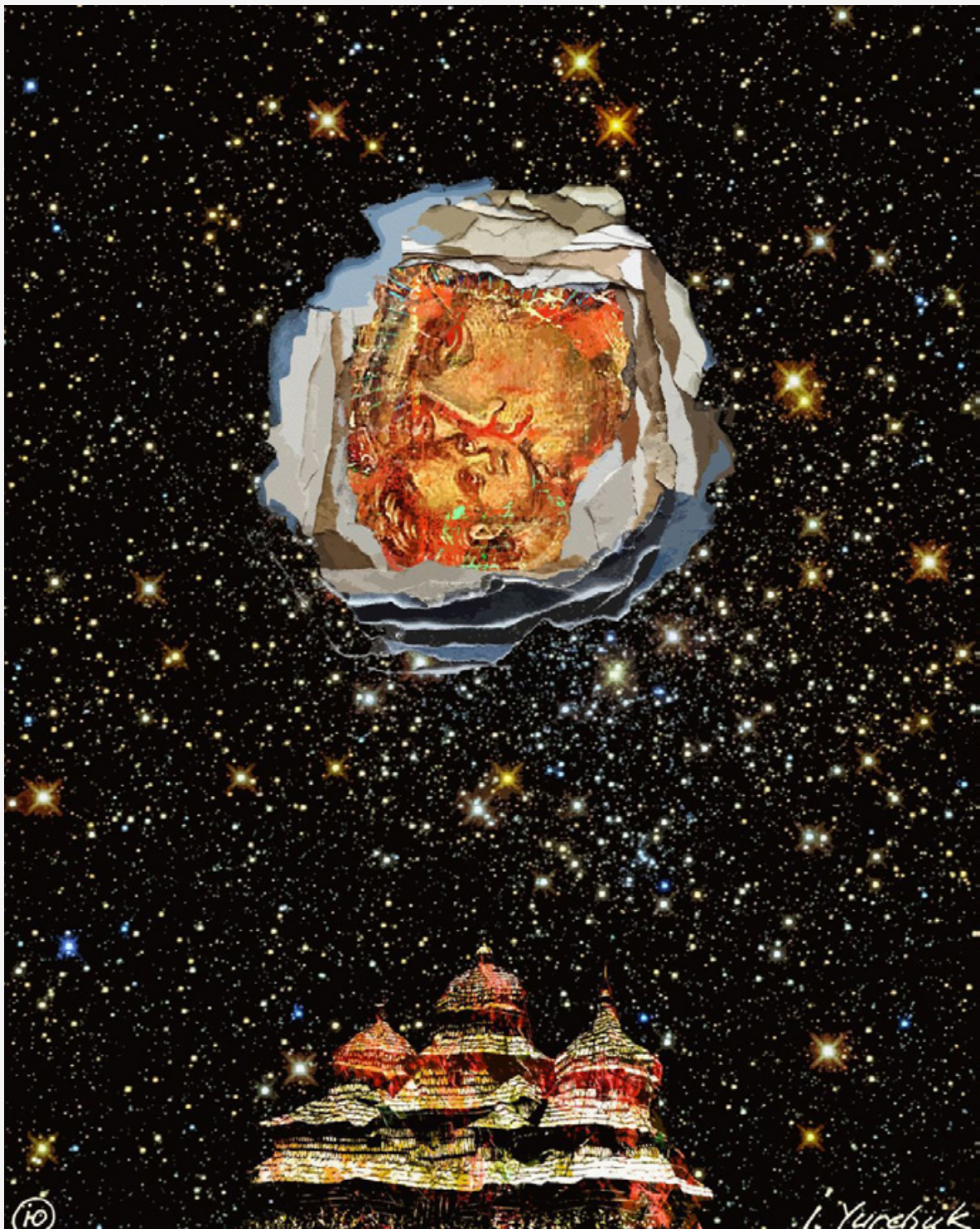

РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ ІЄРАРХІЇ Української Греко-Католицької Церкви в Центральній та Західній Європі

Небо і земля нині з'єдналися, коли Христос народився; нині Бог прийшов на землю, людина ж на небо вийшла; нині, задля чоловіколюб'я, з природи невидимий, став видимий тілом. Тому і ми прославляємо, кличучи: *Слава Богові на висотах, і на землі мир, що його дарував нам твій прихід. Спасе наш, – слава тобі!*

(Різдво, Стихира на Литії)

Іриной Юрчук: «Світло переможе темряву», 2023 р.

Всечесному духовенству, преподобному монашеству, дорогим братам і сестрам у Христі – вірним Української Греко-Католицької Церкви в Центральній та Західній Європі.

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ! СЛАВІТЕ ЙОГО!

Коли ми, як християнська сім'я, святкуємо народження Господа і Спасителя нашого Ісуса Христа, то вітаємо один одного словами радості: «Христос народився! – Славимо Його!». Це – вияв нашої віри та обов'язку віддати славу й честь Тому, Хто прийшов у цей світ, щоб нас спасти, відновити стосунки людства з Творцем.

У Святому Письмі ми читаємо про дивовижне народження нашого Господа. Євангеліє від Луки розповідає, як Марія та Йосиф ходили з дому до дому, але були не прийняті. Вони знайшли прихисток у скромній ясині, яка слугувала стайнею, і там у наш світ народився Цар царів. Малі ясла стали Йому колискою.

Першими свідками події Богонародження серед нас стали прості пастухи, які жили та працювали далеко від сфери влади і впливу. Однак, саме до них ангел сказав: *«Не бійтеся, бо я звіщаю вам велику радість, що буде радістю всього народу: Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь. І ось вам знак. Ви знайдете дитя сповите, що лежатиме в яслах»* (Лк. 2:10–12).

Якою була відповідь пастухів на цю чудесну новину, яку вони почули? Чи вони закрили свій розум на те, що здавалося неможливим? Чи вони легковажили, чи відкидали своє бачення як ілюзію? Ні, вони відкрили двері своїх сердець і так змогли прийняти те, що можуть розпізнати лише ті, хто вірує. *«І коли ангели знялись від них на небо, пастухи один до одного заговорили: "Ходім лишень до Вифлеєму та подивімся на ту подію, що Господь об'явив нам"»* (Лк. 2:15). Ці люди знайшли шлях до Немовляти і очима віри змогли розпізнати Спасителя, Месію, так, як сказав їм ангел.

Без віри вони б просто побачили новонароджену дитину та її батьків у стайні поміж тваринами, – нічого нового чи дивовижного, просто ще одне бідне немовля, яке народилось на світ.

Подібно до пастухів дві тисячі років тому, у всі часи кожне християнське покоління, покликане розпізнавати знаки спасіння між нами.

Ми живемо в особливий момент історії, час, який представляє великі виклики для віри, але також і великі можливості. Це вже друге Різдво, яке ми святкуємо після повномасштабного вторгнення росії на нашу Батьківщину – Україну.

Ми були свідками такого смутку упродовж останніх двох років спричинені смертю наших дорогих захисників, смертю багатьох невинних чоловіків, жінок та дітей, знищення української землі. Коли наш Господь Ісус народився у світі, Він також народився у світі безладу і великого горя, прихованого під безжальним «Пакс Романа» [Pax Romana]. Він є нашою силою, тому ми єднаємо наші молитви, наші тривоги, наші надії з усіма нашими сестрами та братами в Україні та по всій Європі.

Нехай наш Новонароджений Спаситель Ісус Христос благословить нас, коли ми широко відкриємо свої серця, щоб Його прийняти! Щедрих Божих благословень у Новому Році! Коли ми ділимося Доброю Новиною – Еммануїл, З нами Бог, нехай слова почуті пастухами з Вифлеєму, будуть нашою молитвою прославлення Бога за Його численні дари та чудеса: *«Слава во вишніх Богу й на землі мир людям його вподобання»* (Лк. 2:14).

Бажаємо вам благословенного Різдва, сповненого радості та миру Христового!

Христос рождається! Славте Його!

Дано в Лондоні, Мюнхені, Римі, Парижі й Києві, дня 24 грудня 2023 р.Б.,
Навечір'я Різдва Христового

† Кеннет Новаківський

Єпархіяльний Єпископ Української Католицької Єпархії Пресвятої Родини в Лондоні
Апостольський візитатор для українців греко-католиків в Ірландії та Північній Ірландії

† Богдан Дзюрах

Апостольський Екзарх для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії

† Діонісій Ляхович

Апостольський Екзарх для українців в Італії

† Гліб Лончина

Апостольський адміністратор Єпархії святого Володимира Великого в Парижі
Апостольський делегат у Швейцарії і країнах Бенілюксу

† Степан Сус

Голова Пасторально-міграційного відділу Патріяршої курії

ВІН СЬОГОДНІ НАРОДЖУЄТЬСЯ ДЛЯ МЕНЕ!

«Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, Він же Христос Господь»

(Лк. 2, 11). У цих словах – серце різдвяної благовісти, а водночас – переломний момент людської історії. Оце ангельське «сьогодні» розділило історію людства на два періоди – до Христа і після Христа. Світ після цієї ночі біля Вифлеєму вже ніколи не залишиться таким, яким він був до цього.

Дотепер це був світ, в якому людство, втомлене гріхом, тужило за спасенням. Устами пророків людство висловлювало цю свою тугу і нездійсненну ще тоді надію: *«Коли б ти був прорвав небо і зійшов!»* (Іс. 63, 19). І ось «сьогодні», у цю ніч над Вифлеємом відкрилось небо і Він зійшов! Зійшов, щоб у своєму сьогодні людина знайшла спасення, визволення, радість.

Починаючи від тієї незабутньої ночі, коли Ангел Господній біля Вифлеєму сповістив убогим пастушкам: *«Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь»*, кожного разу, коли Боже вічне «сьогодні», сповнене Божої присутності і Божої любові, стрічається з людським «сьогодні», позначеним гріхом і темрявою смерті, настає момент спасення. Тут ключовим є слово «зустріч».

**Бо можна святкувати Різдво, але так і не «зустріти»
Різдва, розминувшись з Тим, чиє Різдво ми
святкуємо, – нашим Спасителем і Господом Христом!**

Пастушки, почувши благовість спасення, яку Господній Ангел спрямував до їхнього вбогого і темного «сьогодні», прийняли цю спасенну вістку відкритим серцем, як таку, що стосувалася не когось іншого, а саме їх, їхнього темного і непевного сьогодні: *«Сьогодні народився вам*

Спаситель». Тому вони назавжди залишилися першими свідками тієї поворотної ночі в історії усього людства і вчителями справжніх зустрічей із Христом Спасителем.

Євангеліє від Луки зберегло для нас ще кілька прикладів таких спасених зустрічей, у яких Боже «сьогодні» перетнулося із людським «сьогоднем», приносячи тим, хто у цьому сьогодні перебував, спасення і життя.

Ось Закхей, відкривши своє серце і двері свого дому для Христа, чує з Його уст такі слова: *«Сьогодні на цей дім зійшло спасення, бо й він – син Авраама»* (Лк. 19, 9). Розкаяний розбійник в останню годину свого земного страждання звертає свою зболілу голову і душу до Христа Спасителя, благаючи: *«Ісусе! Згадай про мене, як прийдеш у своє Царство»*, і чує у відповідь запевнення-обітницю: *«Істинно кажу тобі: Сьогодні будеш зо мною в раї»* (Лк. 23, 42–43).

Але була й інша зустріч, невдала: у синагозі в Назареті, куди Ісус прийшов на самому початку свого служіння, щоб перемінити безвідрадне сьогодні найперше своїх найближчих земляків. І хоч «очі всіх у синагозі були пильно звернені на нього», однак, почувши, що саме сьогодні сповняються слова давніх пророцтв про їхнє спасення: *«Сьогодні збулось це писання у вухах ваших»* (Лк. 4, 21), мешканці Назарету вирішили усунути Христа зі свого сьогодні: *«Всі в синагозі наповнилися гніву і, вставши, вигнали його геть за місто і повели його на край гори, на якій було збудоване їхнє місто, щоб скинути його додолу. Та Він, пройшовши серед них, пішов далі»* (Лк. 4, 28–30).

Очевидно, людська злоба не зможе усунути Бога з історії, викинути Його із людського життя, хоч як би не намагалися супротивні Богові сили це зробити (досить згадати переслідування за віру в ще такі близькі нам часи комуністичного режиму, або ж цьогорічну спробу європейських чиновників внутрішнім циркуляром «рекомендувати» відмовитися від уживання в публічному просторі Європи словосполучень «Різдво Христове» чи «Різдвяні свята»...).

І, зрештою, не буде підстав окреслювати наш сучасний світ як «постхристиянський» доти, доки ми, християни, не піддамося спокусі покинути Христа, витіснити Його із нашого сьогодні на маргінес або й поза маргінес особистого, родинного, суспільного і політичного буття.

Навпаки – просімо в Бога ласки, щоб наше сьогодні стало місцем зустрічі з Новонародженим Спасителем, зустрічі, внаслідок якої і про нас можна було б сказати: *«Сьогодні на цей дім (особистий, родинний, європейський) зійшло спасення!»*.

МОЛИТВА

Святий і вічний Господи і Боже! Ти, що є «вчора і сьогодні – той самий навіки», прийди в моє убоге «сьогоднем», сповите сутінком непевності, тривоги і страху. Сповни його Твоїм небесним життєдайним світлом, щоб моє серце сповнилося радістю спасення, почувши і прийнявши різдвяну благовість: *«Сьогодні народився вам Спаситель, він же Христос Господь»*. Амінь.

† Богдан Дзюрах/[ФБ](#);
друковане видання: Єпископ Богдан Дзюрах,
Назустріч Різдву Христовому, вид. Свічадо, Львів 2022, стор. 130–133.

Різдвяне послання Ієрархії Української Греко-Католицької Церкви в Центральній та Західній Європі.....	1
Він сьогодні народжується для мене!.....	4
«Мати відвагу давати життя – це остаточний вияв перемоги», – Блаженніший Святослав на зустрічі з «Обновою»	7
Святковий концерт з нагоди 30-ліття катедрального хору «Покров»	9
У США відбулась конференція присвячена 60-літтю заснування УКУ в Римі	12
Війна Росії проти України 24.02.2022 – ? (випуск 44 хроніки війни).....	18
Фон дер Ляєн відповіла своєму попереднику про «корумповану Україну»	19
«Рішення Єврокомісії почати переговори про вступ України до ЄС є для нас важливою підтримкою у протистоянні російській агресії», – Глава УГКЦ до європарламентарів у Брюсселі.....	20
Зустріч владика Богдана з катехитами недільної школи	22
Парафіяльний празник у Майнці	24
Обіцяв повернутися за три дні, а приїхав через півтора року: син священника про війну	27
Стати учасниками вічності на землі.....	35
«Ми не зазіхаємо на чуже і не віддамо свого, хіба що будемо жертвувати комусь з любові», – владика Богдан у Ландсхуті.....	36
Папа Франциск взяв участь у показі фільму про війну проти України.....	40
Подолання травми війни: чи допоможе пошук справедливості.....	42
Звідки взялися у вертепі віл і осятко?	47
Осмолада і Підлюте. Український рай у Горґанах	50

«МАТИ ВІДВАГУ ДАВАТИ ЖИТТЯ – ЦЕ ОСТАТОЧНИЙ ВИЯВ ПЕРЕМОГИ», – Блаженніший Святослав на зустрічі з «Обною»

14.12.2023 р.

Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав та члени Постійного Синоду Єпископів УГКЦ зустрілися у Чернівцях зі студентським й академічним товариством «Обнова» з нагоди 25-річчя заснування та молоддю єпархії. Минулого року Чернівецька «Обнова» запровадила цикл зустрічей з відомими діячами у форматі вільного університету «Відновлення України», і для обновлян було великою честю зустрітися з владиками Постійного Синоду.

На початку зустрічі Блаженніший Святослав зазначив, що на сьогодні Синод Єпископів УГКЦ є найбільш чисельним – має у складі 56 єпископів. Половина УГКЦ живе і діє за межами України. Якщо порівняти нашу Церкву з іншими Церквами України, то жодна з них не має такої глобальної мережі у різних країнах світу. Патріарх згадав, що нещодавно Президент України побував у Аргентині і був здивований, що в Буенос-Айресі його зустрічав єпископ УГКЦ.

Відповідаючи на одне із запитань, Блаженніший Святослав замислився над тим, якою буде перемога України. Він зазначив, що міжнародне товариство планує відбудову та онову України після перемоги.

«Перемога – це не тільки звільнення територій. Це не лише безпечні кордони. Це простір життя, який ми створимо. Справжня перемога буде тоді, коли молоді сім'ї будуть мати відвагу народжувати дітей в Україні. Тоді ми перемогли. Тому що на протипагу простору розрухи, смерті, ми, українці, маємо відновити, оновити обличчя нашої землі і створити простір життя. Тому "Обново", майте відвагу народжувати дітей в Україні! Плекайте сімейні цінності. Бо ми всі кажемо, нам треба знак надії, що з нами Бог. У Святому Письмі знаком надії і символом, що Бог з тобою, є народження дитини», – сказав Патріарх.

Саме тому, зазначив він, Різдво є таким важливим.

В умовах війни таїнство Різдва набуває для нас нових горизонтів. «Мати відвагу давати життя – це остаточний вияв перемоги, за яку ми боремося», – наголосив Предстоятель.

Насамкінець Патріарх благословив пораненого воїна-розвідника і звернувся до нього зі словами: *«У твоїх руках – перемога України».*

СВЯТКОВИЙ КОНЦЕРТ З НАГОДИ 30-ЛІТТЯ КАТЕДРАЛЬНОГО ХОРУ «ПОКРОВ»

02.12.2023 р.

2 грудня 2023 року у катедральному храмі Покрову Пресвятої Богородиці м. Мюнхен святковим концертом завершили рік 30-літнього ювілею хору «Покров».

«Цей рік ми завершуємо ювілеєм нашого катедрального хору, а наступний рік розпочинаємо ювілеєм 65-літнього постановня нашого Апостольського екзархату, як вияву материнської турботи Вселенської Церкви про наш народ, про нашу Церкву, про нашу Батьківщину. Вона тоді також змагалася за свою свободу, за свою гідність і свою незалежність», – звернувся з вітальним словом до хорового колективу апостольський екзарх владика Богдан.

А відтак єпископ, беручи до уваги сучасну боротьбу українського народу з російськими загарбниками, відзначив спільну участь хору «Покров» і Апостольського екзархату в житті українського народу, який серед великих страждань і випробувань захищає свою свободу, незалежність і гідність права на європейське незалежне майбуття. «Ми всі співпереживаємо в особистій історії життя історію та долю рідного народу, бо ми діти української землі», – сказав архиєрей.

Повертаючись до теми святкування ювілею, владика Богдан закликав до вдячності Богові та німецькому народу за можливість служіння для прослави Всевишнього та на благо рідному народові.

«Ювілей – це нагода вдячності. Але також біблійне значення ювілею пов'язане з відпочинком. У святому Письмі Боже Слово закликає вибраний народ дати відпочити навіть землі ювілейного року. Ми всі потребуємо відпочинку після великих трудів. Але для нас українців зараз не є час для відпочинку. Зараз є час спільної праці для довгоочікуваної перемоги. Ще прийде час на справжнє повноцінне святкування. Прийде час на вдячність за мир і свободу», – мовив єпископ.

Далі владика Богдан назвав три риси християнської працьовитості, якими відзначилися учасники хору «Покров».

«Зараз ми працюємо і український народ славиться своєю особливою християнською працьовитістю, першим виявом якої є молитва. І наш хор дає свідчення такої праці. Ви не лише співаєте, ви молитесь, підносите свої молитви до Господа і провадите молитву церковної спільноти», – сказав апостольський екзарх, відзначаючи також благодійну працю і волонтерство хористів.

Під час концерту у виконанні хору «Покров» прозвучали літургійні твори, українські народні пісні та колядки.

Джерело: ukrainische-kirche.eu

У США ВІДБУЛАСЬ КОНФЕРЕНЦІЯ ПРИСВЯЧЕНА 60-ЛІТТЮ ЗАСНУВАННЯ УКУ В РИМІ

24–25.11.2023 р.

У Філадельфії відбулась конференція студентів Колегії Святої Софії, яка була частиною Українського католицького університету в Римі. Конференція проходила 24–25 листопада, з нагоди 60-ліття заснування УКУ в Римі.

УКУ в Римі був заснований 1963 року у празник святого Климентія Папи Римського, який став патроном цієї інституції.

На конференцію з'їхались колишні студенти Патріарха Йосифа Сліпого: о. мітрат д-р Андрій Чировський, о. д-р. Андрій Онuferко, протосинкел Української католицької єпархії Торонто і Східної Канади д-р Михайло Петрович, о. Тарас Лончина, о. мітрат д-р Михайло Димид, владика Гліб Лончина, апостольський адміністратор Єпархії Св. Володимира в Парижі, Мирослав Ціздин та Роман Горецький. Також онлайн був присутній о. мітрат д-р Іван Дацько. Дистанційно долучився президент Американської торговельної палати в Україні Андрій Гундер, який єдиний з вищеперелічених вже не застав живого Блаженнішого Йосифа в УКУ в Римі. **Приймав гостей у своїй резиденції митрополит Філадельфійський Борис Гудзяк.**

У вітальному слові владика Борис зазначив, що ця зустріч – вдячність Богові за Патріарха Йосифа Сліпого, за його візію і за благодаті, які отримували юні хлопці, будучи студентами УКУ і Колегії Святої Софії.

«Сьогодні ми згадуємо передовсім Патріарха Йосифа, наших ректорів: владику Івана Хому, отця Івана Музичку і всіх викладачів.

Зараз мало хто може зрозуміти наскільки ідея УКУ в Римі була неправдоподібною. Не завжди було світло, не все було ідеально. Зараз ми маємо нагоду осмислити, якою була воля Бога, промисл, який це мало плід, які були успіхи та невдачі».

Митрополит також наголосив, що для молодшого покоління, яке брало участь у конференції, вона стала унікальною нагодою, у присутності учасників процесу 1960-х, 70-х та 80-х років послухати і побачити, яка була візія та концепція Церкви: *«Церква прагнула залучати людей, які мали власну думку, бачення розвитку суспільства, культури, політики та людини ХХ, а згодом ХХІ століття».*

Вступну доповідь 24 листопада виголосив о. мітрат д-р Андрій Чировський. Він представив концепційно-богословські засади створення та діяльності УКУ в Римі і плоди цієї діяльності для УГКЦ.

«Патріарх Йосиф – найбільша людина, яку всі ми мали змогу колись запізнати, це була людина, яка наче "вискочила" зі Святого Письма, ми на нього дивилися, як на Мойсея.

Патріарх нам дав місце, де ми могли бути тими, про кого мріяли отці Берестейської унії ХVІ століття, хотіли оживити літургійне життя, як св. Йосафат. Це було віднайдення і відновлення всього, що наші предки нам залишили», – промовив крізь сльози отець Андрій.

Наступний день розпочався з Божественної Літургії та Панахиди за жертв Голодоморів в Україні.

Першу сесію про основи УКУ в Римі відкрив о. мітрат д-р **Іван Дацько** з доповіддю про ідею створення УКУ в Римі, передумови та перші кроки. Він долучався онлайн з Мюнхену. Отець Іван, який був особистим секретарем Блаженнішого Йосифа, детально розповів про те, як Патріарх боровся з усіма перепонами: брак коштів, холодне ставлення Синоду єпископів та деяких чиновників Ватикану. «Не було більшого демократа, ніж

Блаженніший, який на зібраннях літургійної комісії казав, що він не буде своєю волю нав'язувати, але закликав вирішувати питання в дискусії», – згадував доповідач.

Владика Гліб Лончина, який приїхав до Філадельфії з Парижа, свою доповідь присвятив феномену літніх курсів УКУ. Він детально розказав про їхній розвиток з 1970 року та, як із богословських курсів для богопосвячених осіб вони трансформувалися в культурно-богословські вакаційні курси для мирян, з мандрівками у Флоренцію та проведення спільного часу з пластунами. Батько владика – проф. Богдан Лончина був директором цих курсів. Він згадав також всіх викладачів та працівників літніх курсів. Підсумовуючи доповідь, владика сказав:

«Літні курси збирали в Римі наукові сили української діаспори, які вважали своїм завданням зберегти і розвивати у вільному світі українську науку та культуру у єдності з плеканням релігійної духовності. Курси були зосереджені на вірі, професори і студенти могли щодня користати з Літургії, релігійна атмосфера була присутня, однак ненав'язливо. Сучасна доля України часто була предметом розмови, а виклади давали тло, на якому можна було будувати майбутнє. Вони давали молодим людям підґрунтя, на якому можна було зустріти нову дійсність – вільну Україну».

Згодом розпочалася друга сесія конференції про динаміку УКУ та Колегії Святої Софії в Римі. Її розпочав о. д-р **Андрій Онуферко** з доповіддю про священничу формацію в колегії. Він детально описав духовні, інтелектуальні, душпастирські, пасторальні, культурні та соціальні аспекти життя студентів.

«Між духовним вихованням та інтелектуальним розвитком існує тісний взаємозв'язок. Семінарист осмислює духовне життя завдяки своєму розумові, а духовне життя є підставою висловлювання – *credo ut intelligam* (вірю, щоб розуміти). У семінарії інтелектуальне виховання веде до поглибленого розуміння таїнств віри, а отже до успішного священничого служіння, передумовою його є інтелектуальне дозрівання та академічна цілісність, – згадував о. Андрій. — Блаженніший хотів нас бачити з докторатами, щоб ми були провідними особами на церковному полі».

Доповідь доктора Михайла Петровича з Чикаго стосувалася вивчення богослов'я у римському контексті:

«Ми, студенти УКУ, як богослови-новаци, ледве могли тоді усвідомлювати усі нюанси та процеси творення нового постсоборового богослов'я, очевидно католицького. Але були зацікавлені і обнадієні цим процесом, бо вдома, в УКУ, часто чули від Блаженнішого, що Українська Церква має бути собою і що місія УКУ і нашого покликання – віднайти автентичну українську

католицьку богословську традицію, нею жити і покласти її в основу нашого церковного служіння».

Третя сесія про студентське життя розпочалася доповіддю отця **Тараса Лончини**. Він розповів про заангажування студентів у діяльність Українського католицького університету. Отець Тарас перший, серед присутніх на конференції, став студентом УКУ в Римі, тому його досвід і перспектива має особливе значення.

«Ми були допоміжною силою Патріарха Йосифа Сліпого», – згадує він. Першим служінням для студентів було прислуговування при Блаженнішому Йосифові на Богослужіннях. Вони також записували та друкували проповіді митрополита, пакували і висилали книги видавництва УКУ до провідних бібліотек світу, переписували рукописи Блаженнішого, показували собор та музей гостям і туристам, обслуговували гостей при святкових обідах, були водіями. Також займались господаркою, гасили пожежі, чистили фонтан, збирали мед з вуликів.

Емоційною була доповідь отця-мітрата доктора **Михайла Димида**, який приїхав на конференцію зі Львова. Його промова була наповнена історіями-спогадами про життя студентів в кінці 1970-тих і на початку 1980-тих років. У анотації до своєї доповіді доктор підкреслив:

«Осмислення "римського періоду" розвитку Українського католицького університету є актуальним. Воно потрібне не тільки, щоб зафіксувати історію розвитку цієї установи, а й щоб показати, як в умовах великих криз потрібно інвестувати в людей, щоб вони при перших змінах могли не тільки продовжити, а й розвинути задуманий проект».

Із прикінцевою промовою третьої сесії виступив **Андрій Гундер**, президент Американської торгової палати в Україні. Він приєднався до конференції онлайн з Києва, який саме в цю ніч зазнав найбільшої атаки дронів за всю історію російсько-української війни. Пан Гундер ділився спогадами з життя студентів після смерті Патріарха Йосифа у 1980-ті та на початку 1990-х років. Він, який приїхав до Риму два дні після похорону Патріарха, розповідав, що часто зі студентами читали заповіт Блаженнішого та жили його візією: «Дивлячись на УКУ у Львові, гадаю, що Патріарх Йосиф задоволений», – поділився Андрій Гундер.

Юрій Горєцький, один з учнів Патріарха Йосифа, поділився спогадом про своє навчання в Римі:

«Блаженніший мав свій спосіб на нас впливати. Лекції були такими, щоб після них кожен себе запитував: "А я? Що я можу зробити?". Що би це не було – чи слово, чи діло щоденне, але я можу комусь допомогти, щоб разом йти вперед. Ніхто не може сам видряпатися на гору, поки хтось зверху не дасть руки. Наша спільнота завжди собі допомагала».

Отець д-р Юрій Щурко, декан Філософсько-богословського факультету УКУ у Львові, підбив підсумки дискусії:

«Український католицький університет – це про людей. Про сильних духом, які мають почуття гумору, про живих, які мають сильні і слабкі сторони, але також вміють працювати, не жаліються. Тому УКУ живий і має успіх. Через наше минуле ми маємо себе запитати, як хочемо рухатися, чи не забуваємо візію, задля якої було створено УКУ».

Загальну дискусію модерував владика Борис Гудзяк. Він зокрема хотів почути молодих людей, які не були студентами УКУ в Римі, і які вперше стали свідками цього ділення. **Софія Захарчук**, керівниця апарату Філадельфійської Архиепархії, зазначила: «Не всі люди чітко розуміють, що ця історія була, і чому вона важлива. Маємо рухатися вперед, знаючи нашу історію, усвідомлюючи, що ви пережили і які виклики були в той час. Дивлячись на нинішні виклики, розуміємо, що маємо бути гнучкими в різних ситуаціях».

Уляна Дзюрах, випускниця програми богослов'я УКУ, поділилася: «Бути студентом теперішнього УКУ – це гордо, відчуваєш атмосферу і зростаєш. Але сьогодні УКУ для мене персоніфікувалось в багатьох постатях, які зокрема присутні на цій конференції, які є свідками. Для мене ці свідчення були дуже важливі».

Марія Іванів, яка працює над докторською дисертацією, яка присвячена сприйняттю Другого Ватиканського Собору в Філадельфійській Архиепархії, що співпадає з роками заснування УКУ в Римі, зазначила: «Для мене було цікаво слухати Михайла Петровича, який говорив про тягар цієї ідеї, який ліг на вас, молодих, амбітних та впевнених, і як ви той тягар прийняли і знайшли відвагу його нести. Є купа інших викликів, які ви переживали, через які ви це все могли залишити, і як в тій глибині ідеї ви пізнавали світ, будували парафії, писали докторати, – як ви зберігали себе, щоб іти далі».

Учасники конференції також обговорювали питання спадкоємності ідей та візій Блаженнішого Патріарха та дійшли висновку, що команді, яка перейняла управління структурами відразу після його смерті часом бракувало рішучості та зрілості, щоб продовжувати втілювати його візію.

Матеріали конференції згодом вийдуть окремою книгою.

Підготувала Магдалина Димид; джерело: [сайт](#) УКУ

**Бачачи твою проти полчищ сатанинських
смівість, всі чини ангельські з радістю пішли
вслід за тобою на битву за ім'я і славу свого
Владика, взиваючи: «Хто як Бог?»**

(з акафісту до св. Архистратига Михаїла)

Архистратиг Михаїл – скульптура роботи
Анатолія Куща, встановлена 2002 року
в Києві на Майдані Незалежності
на Печерських воротах

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

24.02.2022 – ?

(випуск 44 хроніки війни)

Автор: Александер Малаховський

ФОН ДЕР ЛЯЕН ВІДПОВІЛА СВОЄМУ ПОПЕРЕДНИКУ ПРО «КОРУМПОВАНУ УКРАЇНУ»

08.11.2023 р.

Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляен відповіла на заяви свого попередника Жана-Клода Юнкера про «корумповану Україну», зазначивши, що впроваджені Україною реформи вражають.

Джерело: Урсула фон дер Ляен на пресконференції в Брюсселі, передає «Європейська правда».

Пряма мова: «Ці реформи вражають. Вони боролися з корупцією, відмиванням грошей, зміцнюючи правову систему. Це все частина реформ, результати яких ми бачимо в повсякденному житті в Україні, тому вони не просто ухвалили закони, а впроваджують їх, тому саме зараз

потрібно розпочати переговори про вступ».

Деталі: Вона також нагадала про те, що Україна зараз веде війну проти РФ, яка розпочала агресію проти неї.

«Україна веде ще одну вражаючу битву, і це стосується ситуації, коли Росія веде загарбницьку війну проти України, і ми ще раз хочемо надіслати дуже чіткий сигнал європейської підтримки», – додала фон дер Ляен.

Що було раніше:

На початку жовтня Юнкер заявив, що європейські партнери не мали б давати українцям «неправдивих обіцянок» щодо швидкого вступу до ЄС, та що країна поки не готова до членства, зокрема, через «корупцію на всіх рівнях суспільства».

У відповідь глава Офісу президента Андрій Єрмак висловив здивування словами Юнкера та заперечив йому.

«Не пригадую, щоби пан Юнкер приїздив в Україну протягом останніх кількох років. Тож трохи дивно чути від нього такі слова», – відповів керівник Офісу президента.

Як відомо, 7 листопада Європейська комісія рекомендувала державам ЄС розпочати переговори про вступ з Україною, але Київ повинен виконати частину ще не втілених реформ.

Джерело: pravda.com.ua

«РІШЕННЯ ЄВРОКОМІСІЇ ПОЧАТИ ПЕРЕГОВОРИ ПРО ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС Є ДЛЯ НАС ВАЖЛИВОЮ ПІДТРИМКОЮ У ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ», – Глава УГКЦ до європарламентарів у Брюсселі

08.11.2023 р.

8 листопада у приміщенні Європарламенту Блаженніший Святослав, Глава і Отець УГКЦ, зустрівся з європарламентарями і членами Групи міжкультурного та міжрелігійного діалогу. У день, коли Єврокомісія рекомендувала почати переговори про вступ України до ЄС, сторони говорили про європейські прагнення українського народу та роль Церков і релігійних організацій у побудові демократичного суспільства в Україні.

Від імені Групи міжкультурного та міжрелігійного діалогу делегацію УГКЦ привітав Ян Ольбрихт, член Європарламенту. Він наголосив на значенні зустрічі, що «відбувається в особливий історичний момент – прийняття рішення Єврокомісії щодо початку переговорів про вступ України до ЄС», а також висловив подяку Главі УГКЦ за роль Церкви в умовах війни в Україні. Про це повідомляє Секретаріат Глави УГКЦ у Римі.

У зверненні до учасників зустрічі Блаженніший Святослав акцентував, що «Україна та її народ – невід’ємна частина європейської цивілізації».

Ми є молодою державою, але давнім європейським народом із його європейською ідентичністю».

Він нагадав про візит Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій до європейських інституцій у Брюсселі 2013 року, коли «релігійне середовище України, що представляє 95 % громадянського суспільства, одноголосно заявило першим особам Європейського Союзу про незмінність європейського вибору українського суспільства». Тому головна мета візиту Глави УГКЦ до Брюсселю – «знову підтвердити це прагнення в умовах неоколоніальної війни, яку РФ веде проти України. Україна очікує на запрошення до членства в ЄС».

Розповідаючи про релігійну ситуацію в Україні, Блаженніший Святослав зазначив:

«Всеукраїнська рада Церков і релігійних організацій стоїть на сторожі збереження принципів релігійної свободи, але водночас підтримує кроки Української держави в напрямі звільнення та захисту релігійного середовища від його інструменталізації з боку росії як країни-агресора».

Окрему увагу було присвячено темі гуманітарної кризи в Україні. «Внаслідок російських злочинів в Україні 14 мільйонів українців були змушені залишити свої домівки, з яких 6 мільйонів – жінки та діти. Більшість із них вимушено перебувають у країнах ЄС. Як Церква, ми робимо все для того, щоб їхні права та гідність були відповідно гарантовані й висловлюємо глибоку вдячність європейським народам за солідарність й гостинність до українських мігрантів», – сказав Глава УГКЦ.

Блаженніший Святослав звернув увагу європарламентарів на виклики зими:

«Російський агресор навмисно намагається спровокувати гуманітарну катастрофу в Україні, систематично руйнуючи життєву інфраструктуру, її міста і села, вбиваючи цивільне населення та намагаючись спровокувати енергетичну кризу. Близько 7 мільйонів українців цієї зими знову опиняться в умовах продовольчої кризи». Тому закликав представників Європарламенту «зробити все, аби війна в Україні, провокуючи гуманітарну кризу, не спричинила гуманітарної катастрофи – найбільшої у Європі після Другої світової війни».

Депутатка Європарламенту Раса Юкнявічене наголосила, що важливо тримати увагу міжнародної спільноти до війни в Україні, та відзначила прогрес України в наближенні до членства в ЄС. Міхаела Шойдрова, євродепутатка від Чехії, заторкнула тему шкільної освіти в умовах війни й вимушеної міграції. «Збереження національної ідентичності українських дітей в умовах інкультурації є викликом, де Церква має особливе значення», – наголосила п. Шойдрова.

Пресслужба Секретаріату Синоду Єпископів УГКЦ

ЗУСТРІЧ ВЛАДИКИ БОГДАНА З КАТЕХИТАМИ НЕДІЛЬНОЇ ШКОЛИ

10.11.2023 р.

10 листопада 2023 року Преосвященний владика Богдан провів зустріч з катехитами новоствореної парафіяльної недільної катехитичної школи ім. Блаженної Йосафати при кафедральному храмі Покрову Пресвятої Богородиці м. Мюнхен. Ця подія розпочалась з Божественної Літургії, в часі якої єпископ промовив духовним словом до катехитів.

«У духовному відродженні народу Церква має особливу місію бути вчителькою, матір'ю і наставницею. А в Церкві кожен у свій спосіб, відповідно до своїх дарів, покликаний здійснювати єдину і спільну для нас усіх місію», – сказав архиєрей, відзначаючи важливість катехитичного служіння, яке провадить не лише єпископ, священники, а й миряни.

Беручи до уваги служіння сестер служебниць при кафедральному храмі, владика Богдан наголосив на їхній місії передання віри і навчання Божих правд.

«Коли ми будемо близько Христа і будемо жити вірою, тоді ми зможемо її передавати іншим. Якщо ми не матимемо живої віри ми не передамо життя», – наголосив єпископ, вказуючи на три

джерела з яких катехит покликаний черпати силу і благодать для свого служіння: молитву, Боже Слово та участь у Святих Таїнствах.

«У Літургії ми молимося, призиваємо Святого Духа, бо Він є першим катехитом. Від Нього залежить успішність нашого служіння. Ми молимося за себе і за тих, кому проповідуємо Боже Слово. Першим завданням катехита є молитва, в якій черпаємо Божу мудрість з тої книги життя, якою є Святе Писання – Боже Слово. Маємо щоденно живитися Божим Словом, щоб воно нас просвічувало, укріпляло та провадило дорогами служіння», – мовив проповідник про два перші джерела Божої благодаті та сили.

«А через Святи Таїнства Сповіді та Святого Причастя людина єднається з Христом, щоб стати його вірним свідком», – сказав архиєрей.

Також єпископ звернув увагу катехитів на те, що вони є членами Христової Церкви, яка непорушно зберігає Божу науку, а відтак вони покликані голосити її через своє катехитичне служіння.

«Це велика відповідальність бути вірними Христовій Церкві. Тому кожен катехит, щоб бути добрим катехитом, має мати те відчуття церковності. Було би шкідливим і небезпечним, якби ми не навчали церковної науки – це було б заперечення нашого покликання», – наголосив владика Богдан.

«Не бійтеся! Я вам дуже вдячний, що ви відгукнулися на поклик Божий і пішли за Ним, що ви відкрили своє серце на присутність і діяння Святого Духа, який буде вас навчати, щоб ви ділилися з іншими. А тоді ви відчуєте як Божа благодать буде вас наповнювати. Бо першим адресатом тої науки, яку ми голосимо, є ми самі. Сказано, що віра в серці людини зростає, якщо вона нею ділиться. Тому відважно, радісно, з довірою до Святого Духа продовжуйте ваше служіння, поручаючи себе опіці Пресвятої Богородиці», – сказав на завершення апостольський екзарх.

Після Літургії катехити представили єпископові програму навчання семи катехитичних груп недільної школи і обговорили методи та ідеї для ефективного звершення свого служіння.

Джерело: ukrainische-kirche.eu

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ПРАЗНИК У МАЙНЦІ

12.11.2023 р.

12 листопада 2023 року з усіх околиць до старовинного Майнца зішлись вірні українці прославити Бога на Архиєрейській Божественній Літургії з нагоди храмового празника Святого Архистратига Михаїла, який є воєводою усіх небесних сил, що твердо став перед злом з викликом: «Хто яко Бог!». Церква святої Ядвіги, яка прихистила українську греко-католицьку парафію у Майнці (Фінтен), ледве вмістила усіх бажаючих сопричастя зі своєю Церквою і своїм народом далеко від рідного краю.

Архиєрейську Літургію очолив Преосвященний владика Богдан, екзарх для греко-католиків у Німеччині і країнах Скандинавії. Парох о. Михайло Орос привітав високих церковних достойників, насамперед владика Богдана, владика Уда Бентца, усіх священників, зокрема німецького пароха Торстена Гайса, диякона Клауса Баума, німецьких добродіїв та усіх присутніх на святі.

Дбайлива добродійка Альбіна приготувала дітей з парафії, які зустріли владика Богдана поетичними вітаннями та піднесли хліб і сіль як ласкаве запрошення розділити з нами свято. До присутніх звернулися парафіянин Юрій Кусен, а також Мар'яна Бойко, яка разом з Наталею Бухольц є рушіями і двигунами української громади у Майнці.

Згадали про початки греко-католицької спільноти у Майнці ще від першої Літургії на Різдво, яку відслужив о. Роман Лірка в одній з каплиць церкви святого Стефана 8 січня цього року. Потім наголосили, що приїзд отця Михайла Ороса з родиною, який очолив парафію, був справжнім дарунком Небес для українців греко-католиків на цих теренах.

Від першої Літургії на Квітну неділю, величних Великодніх богослужінь до нинішнього часу наша церква збирає сотні вірних українців щонеділі на молитву, на спільні акції, проекти, концерти і зустрічі. У церкві вже 7 осіб прийняло Таїнство Хрещення, вінчалися 4 подружжя, відбувається катехизація та приготування дітей до Першої Сповіді та урочистого Святого Причастя тощо.

Отець Михайло Орос, який разом з родиною є серцем парафії, запалює всіх нас своєю сердечністю, відданістю і патріотизмом. Його глибока віра і щира молитва спонукають ще більше сили і енергії віддавати для нашої України, усе робити для наближення перемоги і встановлення миру на рідній землі.

Окрасою цієї Божественної Літургії став величний спів молодого церковного хору під керівництвом Петра-Павла Ткаленка. «Хто співає, двічі молиться», – казав св. Василій Великий. Так це все і виглядало як одна потужна і щира молитва до Господа за нашу Україну, за нашу перемогу над ворогом, за наш народ в Україні і на поселеннях, за всіх біженців від воєнного лихоліття, за наше славне військо і за правдивий Божий мир у світі.

Владика Богдан виголосив змістовну і цілющу проповідь на тему Євангелії про зцілення доньки Яіра і кровоточивої жінки. До кожного з нас Бог промовляє: «Дівчино, кажу тобі, встань!», – але ми мусимо бути відкриті до голосу Божого, мати вухо, яке слухає, відкрите серце для Божого натхнення.

Владика Богдан наголосив, що «наш Бог є сильним, а водночас, Він дуже близький до нас, люблячий Бог. Щоби сталося те велике чудо Божої любові, потрібен дотик. Бог нас любить, тому наближається до нас і кличе до життя. Бог хоче, щоб ми жили! Мусимо мати відкрите серце і допустити Бога у своє життя, до своєї хати, як це зробив Яір, щоби відбувся той дотик віри. Привести Ісуса до всього, що в нас є хворе і зранене, що потребує зцілення і спасіння».

Після Літургії, многоліття і молитви за Україну усі присутні були покликані на святковий обід. На справжню українську гостину, де українські господині частували запашним борщем і смачнющими голубцями, розмаїттям солодошів та інших ласощів. А на завершення відбувся ще й святковий концерт, який вітальним словом розпочала голова Українського товариства в Майнці Вікторія Йост. Виступили наймолодші учні суботньої школи, які піснею висловили свою любов до неньки України. Короткою виставою актори недавно створеного театру «Деметріос» змусили присутніх замислитись про силу віри і любові, важливість довір'я до Бога. Струнний квартет «Лемберг» (Юрій Кусен, Ярослава Скірська, Елізабет Шольц, Шан-Шан Лі) розчулив серця, виконавши відому «Мелодію» Мирослава Скорика. Пісню на слова Івана Франка «Ой ти дівчино, з горіха зерня» у супроводі квартету майстерно виспівав баритон Петро-Павло Ткаленко. Урочиста академія завершилась молитвою за Україну і спільним виконанням гімну «Ще не вмерла Україна».

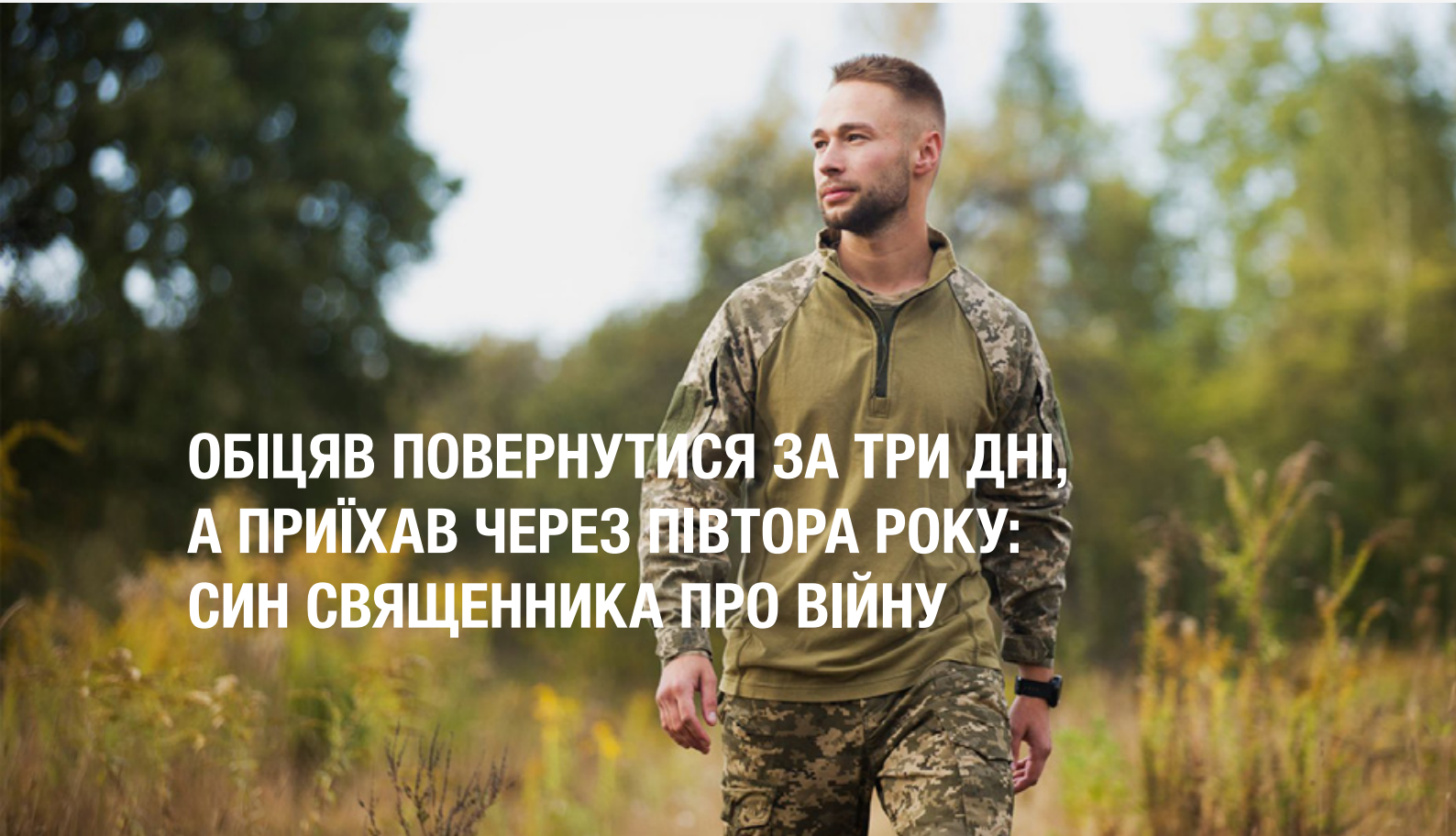

Свої враження на прощання з парафіянами і гостями свята зворушений владика Богдан вигукнув словами пісні: «Боже, твій народ живий, нас спаси й благослови!».

Церква святої Ядвіги, в якій на молитву збираються вірні греко-католицької парафії Святого Архистратига Михаїла – це святе місце для українців у Майнці, яке стало ніби частинкою України, місцем сили і джерелом натхнення для подальшого життя і поступу, місцем зростання у вірі, насамперед у перемогу, місцем надії, що Бог – добро, сильніший від усякого зла і що з Ним переможемо лютого ворога і з Ним відбудуємо нашу рідну Україну на славу Божу та велику радість для нашого люду.

Повідомила: Наталія Томків; джерело: ukrainische-kirche.eu

ОБИЦЯВ ПОВЕРНУТИСЯ ЗА ТРИ ДНІ, А ПРИЇХАВ ЧЕРЕЗ ПІВТОРА РОКУ: СИН СВЯЩЕННИКА ПРО ВІЙНУ

14.11.2023 р.

Бровари – 120-тисячне місто на Київщині. Недільний ранок парафії Трьох Святителів. Отець Олег Панчиняк, парох, очолює Літургію. На проповіді крізь окуляри вдивляється у постать військового серед люду, що зібрався в церкві. Молоде лице, форма піксель, тактичний рюкзак біля стіни. «Невже мій Назар? – думає о. Олег, кидаючи короткий погляд на хори, де між сопрано стоїть його дружина Зоряна. — Наче не попереджав, що приїде...». А після Служби, обіймаючи наймолодшого сина, з батьківським докором каже: «Назарє, чого ж ти нікому не казав, що приїдеш?!». Назар зніяковіло опускає очі, усміхається: «Та я... хотів зробити сюрприз...».

Назар Панчиняк (праворуч) із мамою Зоряною, братом Олегом та батьком о. Олегом Панчиняком, червень 2021 року.

Світлина з особистого архіву родини.

ВИБІР, ЩО НАС РОЗ'ЄДНАВ

Дуже люблю футбол, але ще жодного разу не був на матчі. Знаєте, такому, де багато вболівальників, фанів, пиво, шарфи, капелюхи. В Україні такої футбольної культури поки немає. От хотів би я поїхати за кордон, наприклад у Британію, відчути цю атмосферу!

У дитинстві ми з братом Олегом займалися футболом. Років у 14 навіть грали за Україну на професійному рівні, якщо це вам про щось говорить (пишається). Ми з Олегом як порядні близнюки весь час були разом. Аж раптом, після школи, він пішов навчатися в Академію сухопутних військ до Львова.

Це був важкий вибір (згадує з усмішкою): куди вступати після школи? Один із видів реакції на стрес на війні – це ступор, коли каменієш і ніяк не можеш собі зарадити. Так ось, після школи в нас обох було щось на зразок ступору (усміхається). Сидимо, мнемо атестати про повну середню освіту, переглядаємось: ну що, брате, куди йдемо? «В Академію сухопутних військ», – каже Олег. А ми ж близнюки, весь час разом! Ну то і вирішили. Збираємо речі. Влітку приїжджаємо на вступну кампанію до Львова. Сидимо весь день у задушному коридорі. Добігає наша черга. Я заходжу в кабінет перший. А там – полковники сидять. Товстопикі, оформлені у свої військові форми. Приймальна комісія. Один із них каже до мене: «Ну що, боєць, готовий?». І я, сам того не усвідомлюючи, кажу: «Та ні...». І виходжу з кабінету з документами в руках.

Олег ображений: «Як так?! Ти мене кинув!». Мама шокована: «Ми так не домовлялися!». А я беру речі, залишаю Олега в сухопутці і повертаюся до Києва, до батьків. А згодом вступаю до КНТЕУ [Київський національний торговельно-економічний університет – ред.]. Це був перший вибір, який нас роз'єднав.

Я зауважив цікаву річ: ми з Олегом були однакові поки трималися разом. Тому зараз нас стало легше розрізнити (усміхається). Ну, розумієте, Олег уже капітан, одружений чоловік. Статус усе-таки! (сміється). Я тепер навіть більше схожий на нашого старшого брата Андрія. Щоправда, старший він усього на рік. То, вважайте, ми трійнята. Принаймні мама нас так і сприймає.

МІСТО ВМЕРЛО

Початок повномасштабної війни я пам'ятаю добре. За день до того, 23 лютого, ми добряче «посиділи» з друзями. Під ніч я повернувся додому, а зранку прокинувся близько 4:45 і побачив перший пуск ракети на Бровари, на військову частину. Не пригадую в той момент жодних думок. Я просто повірити не міг, що це правда.

Того ж ранку ми з батьком пішли до церкви на Літургію. Дорогою вперше почули сирену. У дворах метушилися люди. Як можна так швидко пакувати стільки речей у багажники?! За півтори години, коли ми поверталися, місто практично вимерло. Ми йшли наче в пустелі. Саме тоді я усвідомив, що війна справді почалася. Ніби відчув її запах: вогню, металу, смерті. Хоча тоді ще був далекий від реальних бойових дій.

Я БУДУ СЕРЕД СВОЇХ ЛЮДЕЙ

Отець Олег (дякую Богові, що в мене є такий тато!) не планував виїжджати з Броварів. Він казав, що буде на парафії з людьми до останнього. А на парафії і справді їх було багато. У нашій церкві є хороший підвал. Туди, як в укриття, прийшли ховатися ті, хто не мав змоги виїхати: старенькі, бідні, німечні... Як було їх залишити?

«Раптом що – поховаєте мене біля церкви», – говорив батько. Я сподівався, що він жартує, але у глибині душі розумів, що ні, не жартує. І я понад усе хотів бути тоді разом із батьком на парафії. Підтримувати його, щоб він не почувся самотнім. Пізніше з другом ми записалися у тероборону Броварів, але нам так звідти і не передзвонили. Однак, коли росіяни вже були під Скибиним, за десяток кілометрів від Броварів, тато попросив мене вивезти маму до Львова. Це був важкий вибір. Я сказав, добре, тату, за три дні я повернуся. Як бачите, повернувся через півтора року (сміється). Чи хотів тато виїжджати? Ні, він навіть не думав про це. Я ним пишаюся і дякую Богові за такого батька.

2 березня у Броварах відсвяткували мій день народження. 3-го – виїхали з мамою до Львова. А 5-го я вже пішов служити. Так, це було несподівано (усміхається). Приїхали. Ще не встигли вийняти всі речі із машини, як Олег каже: «Завтра ти йдеш до мене в частину». Він заздалегідь про все домовився, без мого відома. Думаю, він знав, що рано чи пізно мене мобілізують, тож краще, щоб ми були разом. 7 березня я склав присягу. І навіть не зрозумів, де я і що тепер робитиму.

«Обличчя російсько-української війни», 27.11.2023 р. Розбитий вагон поблизу Куп'янська, що в Харківській області.

Світлина: Ozge Elif Kizil / Anadolu Agency /

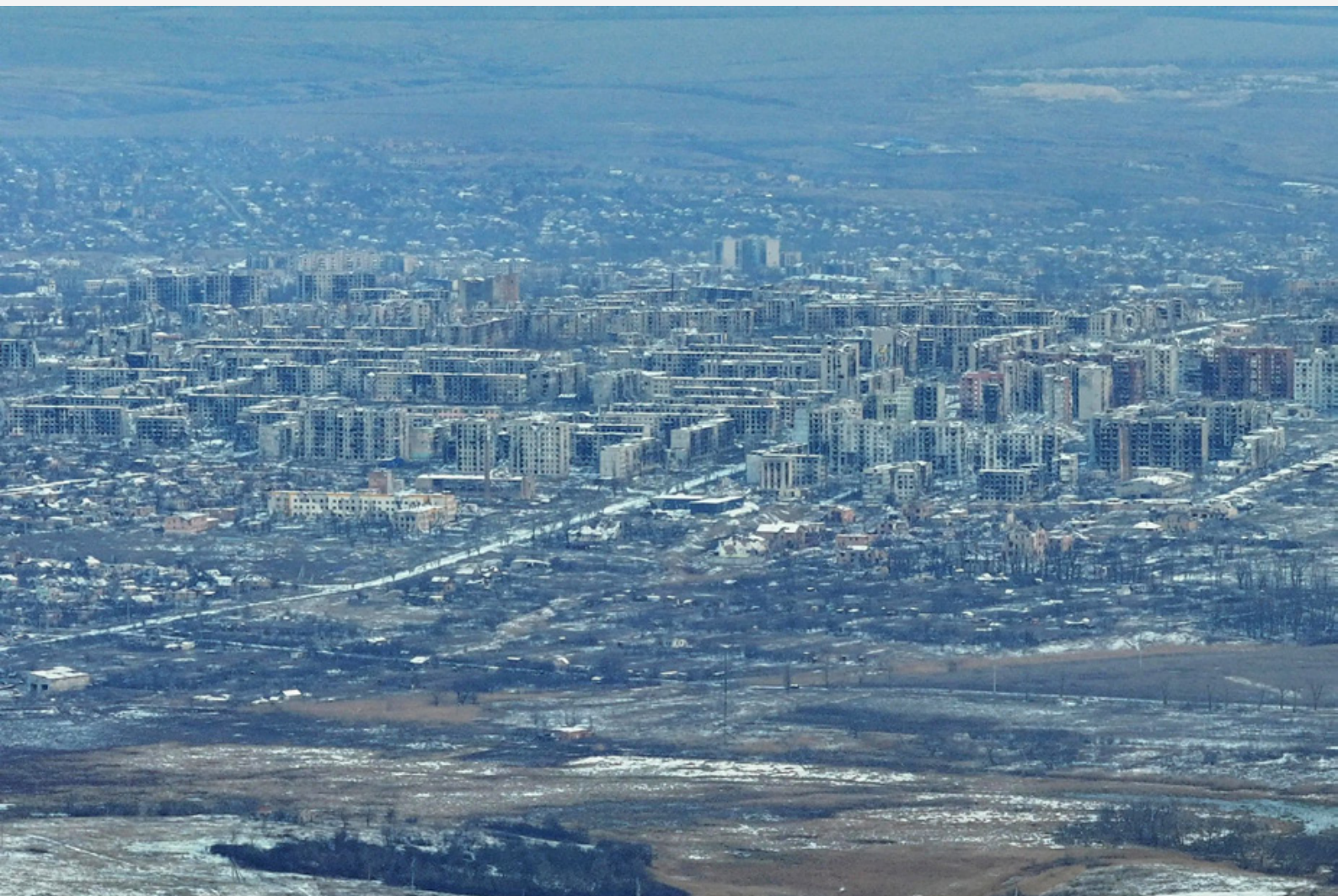
ЧОМУ Я?

Після Академії сухопутних військ брат Олег служив у 101-й бригаді охорони Генерального штабу в Києві. Чимало його друзів загинули в лютому—березні 2022 року в боях на Київщині. Одного разу їх вивозили автобусами з частини. І в один із них поціливі ворожий вогонь. Із 30 людей вижило 2-є. Це все були молоді хлопці.

У Львові після присяги мені пояснили, чим я займатимуся. Фактично, моїм завданням було охороняти листи, що надходили з усієї країни. Я гадки не маю, що було в тих листах. Державна таємниця все-таки. Прослужив я у Львові понад рік – до 10 червня 2023-го.

І от 10 червня приходить телеграма, що формується нова бойова бригада. Із нашої частини туди скеровують список людей. Я у списку. «Чому я?» – було найпершою думкою. Був у нас один замполіт, який частенько нам з Олегом говорив, що в його частині не служитимуть брати. Бо це, мовляв, розплідник корупції чи щось таке. Гадаю, його думка мала вплив на формування того списку.

Того ж дня я почав збирати речі. Згодом зустрів багато прекрасних людей у 42-й бригаді, за яких зараз дякую Богові. Думаю, це був Його задум щодо мене. Напевно, я більше зроблю для країни як військовослужбовець у бойовій бригаді, ніж у тилловій частині. Чи шкодував я себе, збираючи речі? Ну, трохи так. Спочатку думав: «Я ж молодий, мені 24, хочу мати сім'ю, дітей, а не воювати». Але потім сказав собі: «Годі нити! Є робота – хто, як не я, її зробить?».

«Обличчя російсько-української війни», 23.11.2023 р. Окупований Бахмут з пташиного польоту, Донецька область.

Світлина: Алекс Бабенко / AP /

ВОНА ПЛАЧЕ, А Я ЙДУ

Що таке справжня армія, я відчув лише на полігоні (сміється). На той момент у мене ще була дівчина. Пам'ятаю, ми приїхали з нею на полігон. Прощаємось. Дівчина плаче. А я, наче в кіно, з купкою речей, сумок (набрив усе, що треба й не треба!) розвертаюся і йду геть.

Усі розказують, що армія – це дідовщина, насильство. Може колись, за Радянського Союзу, так і було. Але зараз усе інакше. Я очікував номінального навчання, як то кажуть «для галочки». Але ні. Навчання було дуже хороше! Наші й іноземні інструктори з бойовим досвідом. У Рівному ми пройшли базову загальну військову підготовку. Потім поїхали в Чортків на два тижні, чекати відправки на фронт.

Про що я думав? Я чекав списку тих, то їде на фронт у першу чергу. Простіше було знати, ніж чекати на рішення. І коли оголосили список, у ньому було моє ім'я.

«Обличчя російсько-української війни», 25.11.2023 р. Воїни ЗСУ несуть чергування з протиповітряної оборони під Києвом. Вони керують зенітною самохідною артилерійською установкою *Flakpanzer Gepard*. Цей танк із зенітною гарматою надійшов на озброєння у Німеччині, Бельгії та Нідерландах у другій половині 1970-х років. Він призначений для захисту колон бронетехніки та стаціонарних об'єктів від атак гелікоптерів та літаків. Установка вражає цілі на малих і надмалих висотах за будь-яких погодних умов і долає інтенсивний радіоелектронний опір противника.

Світлина: Костянтин Ліберов / Libkos /

ТИ ПОЖИВИ, А Я ПОЇДУ НА ФРОНТ

У Рівному на полігоні я здружився з Андрієм. Одну хвилинку... (замовкає, відвертається, видихає). Він мав іти на фахову підготовку, щоб здобути військово-облікову спеціальність. Дізнавшись, що мене відправляють на фронт, Андрій підійшов і сказав: «Наzare, ти ще молодий (а йому самому було всього 34!), потягни ще час, поживи. Давай я поїду замість тебе». Кажу: «Ні, друже, я так не зможу». Але він почав наполягати, мовляв, у нього дружина за кордоном, він

знувдився сидіти на полігоні, «і взагалі, Назаре, не нервуй мене, я вже вирішив, що поїду»...

І він поїхав на фронт замість мене. А я пішов на фахову підготовку замість нього. Пам'ятаю, навіть дав йому свій хрестик.

За тиждень дзвінок від хлопців: «Андрюха підірвався на міні, поранений – посічені ноги, живіт, але ще при свідомості». Я беру телефон, пишу йому: «Що там, брате? Як ти?»... Відповіді так і не отримав – після евакуації, у лікарні, Андрій помер.

«Обличчя російсько-української війни», 23.11.2023 р. Дорога на околиці окупованого Бахмуту, Донецька область.

Світлина: Алекс Бабенко / AP /

ЦЕ ДУЖЕ БОЛЮЧА ДЛЯ МЕНЕ ІСТОРІЯ...

А потім у мене запитують, що я відчуваю, коли бачу, як підлітки носяться з колонками, з яких лунають російські пісні, або самі говорять російською... Що я можу відчувати? Біль. Згадую побратимів, які загинули за цих підлітків. І за кожного з нас.

Я ЗРОЗУМІВ, ЩО ЦЕ ВІЙНА

Якби не правда і не Бог, ми би програли. Москалів не можна недооцінювати. У їхніх очах нерозуміння – за що воювати? А ми знаємо за що воюємо.

Перше бойове завдання? Звісно, пам'ятаю. Вперше відчув себе на війні, коли ми виїжджали на позиції і наші машини почали обстрілювати. Я не розумів, звідки і хто стріляє. Але оці постріли, що молотили по машині, привели мене до тями відразу.

ЗМІЙ, ЗЕЛЕНИЙ ЗМІЙ

В армії алкоголь є. На жаль. Для мене це як самогубство. Випив на позиціях? Вважай вбив себе і побратимів. Я завжди кажу: «Хлопці, ви тут напиватися не будете!». Я не маю офіцерського звання, щоб роздавати накази, як мій брат Олег (сміється), але стараюся вберегти людські життя. І хочу звернутись до всіх, чиї рідні на фронті. Говоріть із ними! Кажіть, що не можна напиватися! Адже під алкоголем людина може навіть убити свого побратима прицільним вогнем у голову. Я знаю, про що кажу, повірте... Бо алкоголь б'є по психіці не менше, ніж по печінці.

«Обличчя російсько-української війни», 18.11.2023 р. На фронті поблизу Вугледара, Донецька область.
Світлина: Ozge Elif Kizil / Anadolu Agency /

ОДНА «ПРЕКРАСНА» ІСТОРІЯ

Чоловік із мого підрозділу, харків'янин. У його будинок прилетіла ракета. Дружина, яка лежала поруч, загинула. І він пішов до армії – мститися. І там запив. Можливо, він втратив сенс життя. Але вибачте. Нащо ти пішов в армію? Напивайся собі тихо вдома. Так ти принаймні менше шкоди наробиш. Ти руйнуєш систему армії зсередини. Я не пішов би з ним на завдання. Замість «аватарів» (пияків) мають їхати воювати нормальні хлопці. Але вони (нормальні), наслуховавшись страшних історій, бояться йти служити. Зараз це велика проблема в армії. Бо, на жаль, таких випадків багато.

ВІН ПРОСИВ ЗАСТРЕЛИТИ ЙОГО

Найважчий момент був у Лимані. Я поїхав на позицію. І по нас був прицільний вогонь. Я спершу не зрозумів, що відбувається. Мене трохи заглушило. Всі почали кричати. Я не зрозумів, чи є 200-ті, чи є 300-ті і скільки. Бачу, відразу шестеро хлопців отримали поранення. Я підбіг до того, хто був найближче – йому відірвало ногу. Дивом я не розгубився і наклав йому турнікет на ногу, якої вже не було. Він кричав, щоб його застрелили, бо не хоче жити. Кажу: «Ні, друже, так не піде». Слава Богу, хлопець залишився живим. Уже хоче жити, вже не просить застрелити його (сміється). Потім я зрозумів, що це був найважчий момент.

Світлина: Diego Herrera Carcedo / Anadolu Agency /

ВІДПОВІДЬ БОГА

Бог був до війни, є на війні і буде після (сміється). Він – моя опора. Якби Його не було, то не знаю... Атеїстам набагато важче. Я відчуваю Його підтримку щодня, щогодини. На жаль, коли все добре, усі про Бога забувають. А от коли погано, то згадують.

Найбільшу підтримку Бога я відчуваю на позиціях, на бойових завданнях. Я не хочу нікого вбивати, бо є заповідь «Не вбивай». Тому молюся дуже часто, і Бог підказує мені, як правильно робити. Ми ж не вбиваємо для задоволення, як нелюди, а знищуємо ворога. Ми це мусимо робити. Якщо ти його не знищиш, то він знищить тебе, твою родину, твою націю. Хотіти жити і захищатися – це не гріх. А вбивати... Вбивати, звісно, гріх.

Москалі не знають, що таке людяність, а ми знаємо. З нами, до речі, працює капелан. Навіть греко-католицький! Щоправда один на 600 людей.

Я ХОЧУ. Я БУДУ

Один мій друг каже, що хоче приїхати додому у відпустку, посидіти з друзями, похвалитися воєнними історіями. А кому розказувати? Кожен другий служить і розкаже те ж саме.

Звісно, мені дуже хочеться відпочити. Маленька моя мрія – футбольний матч. А велика мрія (окрім перемоги) – одружитися, мати дітей. Ще навіть коли їхав на фронт, то не думав про це. А зараз хочу! Не думати про відірвані ноги, руки, про гори трупів. А думати про те, чи правильний розмір дитячих памперсів я купив. Хочеться домашнього затишку, який створив сам. Прийти додому і сказати: «Ну що, жінко, зваримо пельменів?» (сміється).

Марта Синовіцька, [Департамент інформації](#) УГКЦ;
світлини: Олександр Савранський;
світлини із серії «Обличчя російсько-української війни» від редакції «ХГ»

СТАТИ УЧАСНИКАМИ ВІЧНОСТІ НА ЗЕМЛІ

Люди сучасного світу, які мають багатство, маєтки, хотіли б жити вічно, насолоджуватися тим, чим володіють. Але знаємо, що незалежно від багатства людини, її освіченості, статусу настає час, коли вона мусить відійти з цього світу. Однак Господь вказує нам щось інше – що ми можемо мати життя вічне.

Через хрещення ми стаємо тими, які «у Христа хрестилися і в Христа зодягнулися»; через святі Таїнства знову ж причащаємося Бога; через молитву доторкаємося Бога, Його Царства – саме через усе це ми починаємо жити Богом і Бог починає жити в нас, і ми починаємо жити тим вічним життям.

Це Боже життя перебуває в нас, ми вже стаємо учасниками вічності тут, на землі. Тоді наша земна смерть – це лише «припечатання», ствердження того, що ми вибрали тут на землі на вічність, – життя з Богом. Через повноцінне життя в Церкві ми здатні удостоїтися і стати учасниками життя вічного.

Джерело: владика Венедикт Алексійчук /ФБ; заголовок від редакції «ХГ»

04.11.2023 р. Діти, стоячи на колінах, проводжають в останню путь українського воїна Івана Стасюка зі Славути Хмельницької області, який загинув на фронті, виконуючи бойове завдання.

Джерело: hromadske.ua; світлина: Виконавчий комітет Славутської міської ради

«МИ НЕ ЗАЗІХАЄМО НА ЧУЖЕ І НЕ ВІДДАМО СВОГО, ХІБА ЩО БУДЕМО ЖЕРТВУВАТИ КОМУСЬ З ЛЮБОВІ», – владика Богдан у Ландсхуті

19.11.2023 р.

19 листопада 2023 року Преосвященний владика Богдан, апостольський екзарх для українців візантійського обряду у Німеччині та Скандинавії, звершив душпастирський візит до української громади у Ландсхуті.

«В час війни російських окупантів з Україною знову у цьому храмі є присутніми українці. Ви напевне звернули увагу, що при вході до цього храму є табличка, на якій читаємо те, що тут у період 1946–1949 років молилися українці. Цей храм чув український спів, підлога цього храму приймала в себе українські сльози, звідси молитви наших предків про визволення Батьківщини, про порятунок українського народу підносилися до неба», – звернувся до присутніх у храмі єпископ, пригадуючи час і обставини за яких у цьому місті створилась українська парафіяльна спільнота.

А відтак проповідник провів аналогію минулих

історичних військових подій з війною в Україні сьогодні.

«І так як тоді, так і тепер ми впевнені, що наші молитви будуть вислухані, бо ми є Божим людом, народом, який прагне жити у свободі, гідності, правді та любові. Ми не зазіхаємо на чуже і не віддамо свого. Хіба що будемо жертвувати комусь своє з любові. Так як ми жертвуємо зерно, годуючи світ українськими дарами, отриманими від Господа. Ми готові ділитися, але ми будемо захищати свою свободу, свою гідність, своїх дітей, свою землю», – сказав апостольський екзарх.

ЄВАНГЕЛІЄ – ПІДРУЧНИК ЖИТТЯ

«Сьогодні ми тут є зібрані, щоб укріпити себе у вірі та утвердитись у своєму християнстві. Щоб стати людиною потрібно багато праці, зусиль і молитви. І, щоб бути християнином, ним потрібно ставати щодня. Школою християнства є Церква, до якої ви сьогодні прийшли як добрі Божі діти, як вірні Христові учні. І ви слухаєте науку не мою, а науку того, хто мене послав до вас – науку Христову, науку Божу. А підручником життя є Святе Євангеліє, яке щойно було покладене на святому престолі. І те Боже Слово показує нам перспективу та ціль нашого життя – наше покликання» – сказав владика Богдан, акцентуючи на постійному розвитку християнина, ставлячи за приклад вчинок самарянина з недільного Євангелія (Лк. 8, 41–56).

«Законник з нинішнього євангельського тексту знав, що його покликанням не є бути тут на землі вічно, але, що він покликаний до вічного життя в небі. **Він хотів знати, яка дорога веде до вічного життя. Ця дорога має одне ім'я – любов. Там, де є любов, там є Бог. А Бог – це є джерело вічного життя.** І коли ми живемо з Богом, ми є на добрій дорозі. А переступивши поріг вічності, прийдемо не до темної могили, але до вічного життя», – сказав архиерей.

«НАС СПАСАЄ ВІРА ЧИННА ЛЮБОВ'Ю»

«Любов не є проминаючим, коротко тривалим почуттям, але це є свідомий вибір життя з Богом – джерелом життя. Якщо ми віддаляємося від Бога, ми себе прирікаємо на смерть. Наше життя нерідко називають пустинею. А в пустелі всі потребують оази, потребують джерела води живої, яким у нашому житті є Господь. Коли ми є близько Бога, ми є близько до життя – ми живемо», – наголосив проповідник.

«Також Ісус говорить про близькість до ближнього. Наша близькість до Бога виявляється у тому наскільки ми є близько з нашими братами і сестрами. Хтось може бути близько Бога у храмі, але бути далеко від своїх ближніх, що говорить про те, що така людина є мертвою дитиною Божою. Бо тоді віра не є живою, не є діяльною в любові. Каже святий апостол Павло: «Нас спасає віра чинна любов'ю». Не віра, яка проявляється в зовнішніх обрядах, в гарних церковних церемоніях, в розкішних ризах священнослужителів є живою, але та, яка проявляється у тому наскільки ми є близькі до потребуючої людини. Таких людей Господь нам дарує на життєвій дорозі, починаючи від найрідніших. Ми один одного потребуємо: дружина потребує чоловіка, чоловік потребує дружину, діти потребують батьків, сусіди потребують сусідів. Любов – це бажати бути близько до Бога і до другої людини, особливо до тих, хто є у потребі», – мовив апостольський екзарх.

ЛЮБОВ МАЄ СВОЮ ЦІНУ

«Прикладом цього є нинішній самарянин. Він конкретно показує як іти до вічного життя. Він ішов по дорозі, мав свій план, мав гроші в гаманці, а Господь змінив його шлях в дорогу до вічного життя. Яким чином? Спершу, поставивши на його шляху потребуючу людину – побитого і стікаючого кров'ю чоловіка. Але повз тієї особи щойно проходили інші люди: священник і левіт побачили та пішли далі. Самарянин зупинився. Він побачив людину і тут сталося щось надзвичайне. Господь перемінив його серце, воно стало співчутливим на вид людської біди.

Ми часто бачимо людей у потребі, ми чуємо про них, але як ми реагуємо? Йдемо іншим безтурботним шляхом, де немає місця любові? Першим кроком до вічного життя є не відвертатися від потребуючої людини без упередження і без осуду», – сказав владика Богдан.

«Самарянин, бачачи людську біду, робить крок назустріч. Все, що мало кріпити самарянина, він виливає на рани того чоловіка, щоб його скріпити. Неначе, дослівно, свою силу передає другій людині. Не піклуючись про своє життя, він ставить другу людину в центрі своєї уваги.

Ми дуже схильні до егоїзму, навіть, роблячи добрі діла, ставимо себе в центрі уваги, очікуючи визнання, вдячності, або ще гірше – матеріальної вигоди.

Це була би спотворена любов, якщо б ми хотіли нажитися на людській біді. Це є жахливим і неприйнятним для справді віруючої людини. Любов ставить в центрі своєї уваги іншу людину, любов робить добро й обов'язково чогось коштує. Якщо ми хочемо з любові скористати, це не є любов –

це інтерес, це бізнес. І батьки дуже добре знають ціну любові, турбуючись про своїх дітей. Самарянин нас вчить того, що любов має свою ціну. Він сам доглядає цю людину, а потім не лишає напризволяще, а готовий компенсувати усі видатки на подальше піклування за тим чоловіком у готелі», – сказав єпископ, роздумуючи над вчинком доброго самарянина.

МИ ПОКЛИКАНІ БУТИ МИЛОСЕРДНИМИ САМАР'ЯНАМИ

«Ісус каже в Євангелії іти й робити так само. Господь говорить ці слова до кожного, щоб бути близько Нього і творити добро. Роздумаймо сьогодні над тим прикладом доброго і милосердного самарянина, і над тим скільки самар'ян ми стрічали у своєму житті.

Наш народ тими місяцями зустрів багато милосердних самар'ян. Дякуймо Богові за них, і за те, що ті люди не є до нас байдужими, що світ нам співчуває і підтримує нас.

Минулого року 74 відсотки німців сказали: «*Ми готові терпіти холод, але, щоб українці вистояли*». Ця постава милосердного самарянина має всенародні і національні ознаки. Ми покликані бути милосердними самар'янами одні для одних. Нехай Господь у цій поставі нас благословить, нехай нам допоможе бути добрими Христовими учнями, справжніми християнами – милосердними самар'янами», – сказав на завершення своєї проповіді архиєрей.

ПАПА ФРАНЦИСК ВЗЯВ УЧАСТЬ У ПОКАЗІ ФІЛЬМУ ПРО ВІЙНУ ПРОТИ УКРАЇНИ

21.11.2023 р.

У День гідності та свободи, який українці щорічно відзначають 21 листопада, згадуючи початок Революції гідності, Папа Франциск взяв участь у показі фільму про війну в Україні, організованому у Ватикані.

«Ми, що бачили цю жорстокість, цей народ, який захищає свою самобутність, і який багато страждає, ми повинні бути близькими, близькими з цим великим стражданням і молитися, молитися за цей народ, молитися за те, щоби настав мир», – цими словами Папа Франциск підсумував вечір пам'яті і молитви, що 21 листопада 2023 року відбувся у залі синодальних засідань у Ватикані з ініціативи Посольства України при Святому Престолі та американського режисера Євгенія Афінієвського.

У день, коли українці в усьому світі згадують про початок подій, які увійшли в історію як Революція гідності, відзначаючи День свободи та гідності, у залі синодальних засідань зібралися співробітники дикастерій Римської Курії, дипломатичного корпусу та української громади Риму, щоб переглянути

фільм «Свобода у вогні: українська боротьба за свободу» режисера Євгенія Афінієвського, відправною точкою якого є події десятирічної давності, коли українці заявили на увесь світ про своє прагнення належати до європейської родини демократичних націй.

Як було відзначено на початку показу, особливе захоплення

викликає єдність: єдність між поколіннями, єдність між представниками різних суспільних верств і насамперед, єдність між віруючими різних конфесій і релігій, засвідчена в ці дні їхніми провідниками.

До перегляду фільму, що розповідає про початок широкомасштабного російського вторгнення в Україну в ніч на 24 лютого 2023 року, про різні моменти цієї трагічної сторінки, якою є широкомасштабна війна, такі як облога Маріуполя, бомбардування різних цивільних об'єктів, злочини проти цивільного населення в Бучі, приєднався також Папа Франциск.

Після завершення стрічки на запрошення режисера всі хвилиною мовчання вшанували загиблих внаслідок війни, після чого Святіший Отець короткими словами подякував за це свідчення, яке є свідченням болю, ще раз нагадавши, що «всі війни є поразкою». На завершення Папа уділив усім благословення, після чого привітався з деякими гостями заходу.

Джерело: Пресслужба Секретаріату Синоду Єпископів УГКЦ; [«Новини Ватикану»](#)

ПОДОЛАННЯ ТРАВМИ ВІЙНИ: ЧИ ДОПОМОЖЕ ПОШУК СПРАВЕДЛИВОСТІ

Справедливість – загальна моральна категорія спільного життя людей, яка розглядається переважно крізь призму бажань, інтересів та обов'язків. Вона стосується людських взаємин у всіх їхніх суспільно значущих різновидах – від міжособистісної сфери до міжнародних відносин. Без прагнення до справедливості не закінчиться війна і не буде змоги збудувати успішне суспільство. Однак прагнення до абсолютної справедливості водночас може бути значною перешкодою як у теперішніх реаліях, так і після війни.

Яскравим і показовим прикладом справедливості є експеримент, який учені провели на тваринах. Його суть полягала в тому, щоб мавп, помічених у клітці, навчити танцювати за банан. Коли мавпи чемно виконували поставлене завдання, кожній давали обіцяну винагороду. Наступного разу після танцю одній мавпі дали цілий банан, а іншій – половинку. Мавпа, яка отримала цілий банан, танцювала знову. Натомість та, яка отримала половину фрукта, – ні. Тварина відчувала несправедливість. Згодом експериментатори змінили умови: одній дали цілий, а іншій – два банани. Мавпа також не танцювала, і лише тоді почала виконувати завдання, коли їм зрівняли кількість бананів.

«Обличчя російсько-української війни», 06.12.2023 р. Воїни 10-ї окремої гірсько-штурмової бригади «Едельвейс» допомагають товаришу по службі одягти костюм Святого Миколая у Святогірську Донецької області. «Едельвейс» організовує свято для дітей, які мешкають у містах прифронтової зони, щороку. Під час свята воїни дарують дітям подарунки, цього року їх збирила громада міста Коломия на Івано-Франківщині.
Світлина: Влада Ліберова / Libkos /

Цей експеримент із мавпами підтверджує, що справедливість – категорія не абсолютна, а відносна. Якщо особа повинна робити те, що робить інший, – то відповідно має отримати в результаті те саме, що отримає інша людина.

Тому існує базове архаїчне уявлення про справедливість, яке притаманне кожній людині, – і роздуми про нього дозволять краще зрозуміти процеси всередині суспільства.

Такою початковою ідеальною моделлю справедливості була рівність¹. Індивіди архаїчного суспільства з невиділеним поняттям «іншого» повністю проектували своє розуміння власного інтересу на іншого. Інакшого розуміння тоді не існувало, а всі акти соціальної взаємодії були чітко регламентовані нормами, як у цьому експерименті: якщо за усталеною традицією мавпа повинна дістати один банан, то вона повинна його отримати; якщо ж половину банана – то й інші повинні отримати так само. Тобто розуміння справедливості передбачало рівність і однаковість.

«Обличчя російсько-української війни», 06.12.2023 р. Воїн бригади «Едельвейс» у костюмі святого Миколая роздає подарунки дітям у Дружківці.

Світлина: Влада Ліберова / Libkos /

Таке поняття справедливості забезпечував певний традиційний порядок. Хто порушував архаїчний порядок (що часто ставав ритуалом), той вилучався зі спільноти, ставав «чужим» – тобто переставав бути людиною і ставав «вовком», якого, як відомо, треба вполювати. Поняття «відлучення» від спільноти (остракізм) потрібно розуміти у контексті втрати людської подоби і, відповідно, людських прав. На «відлучену» людину не розповсюджувалися традиції й закон, до неї ставились як до звіра.

Ще одним концептом, який варто розглядати, міркуючи про значення справедливості, є етимологія самого слова. Правда і справедливість є однокореневими словами (оце «пра» в значенні вічності чуємо і в правдності чи в пра-предках). Правда – це споконвічний, від Бога, лад.

1 тут і далі я трохи цитуватиму Ореста Друля з наших розмов і його текстів

Все, що відповідає традиції, є правдивим і справедливим. Справедливість – це відновлення правди, зокрема повернення до рівності, що є найдавнішим архаїчним уявленням ідеального ладу – впорядкування, вирівнювання. Тобто основним значенням правди тоді була не істина, а сенс справедливості, що означає повернення до порядку, вирівнювання чи навіть встановлення ціни на щось.

Світлина: Влада Ліберова / Libkos /

Оскільки правда – це відновлений порядок, то, відповідно, справедливість і правда полягає у вибудовуванні в ряд і вирівнюванні. Той, хто порушує простий порядок, атакує уявлення про справедливість і викликає на себе гнів.

Із часом поняття справедливості як проєктивної рівності викристалізувалося у «золоте правило» етики: «Не роби іншим того, чого собі не бажаєш». Спершу його сформулював китайський мудрець Конфуцій, а згодом грецький філософ Сократ. У різних культурах роздуми про справедливість зводяться саме до цього правила. А відтак по-іншому розуміємо старозавітний принцип «око за око, зуб за зуб» як встановлення першого обмеження на помсту – не більш як око за око...

Згодом розуміння «інакшості іншого» зумовило розширене розуміння справедливості як міри доречності. Диференційований «Інший» починає сприйматися як нетотожний мені, він може і повинен мати інакші потреби. Тож на зміну домінуючій справедливості традиційних норм з'являється концепція раціональної справедливості й раціонального обґрунтування цих норм, їхнього обґрунтування, оправдання. Виникає і раціональна логіка – якщо хтось потребує інакшої дії, він повинен її отримати. Одночасно на зміну «культурі сорому» прийшла «культура вини», зокрема і за агресію та несправедливість.

«Обличчя російсько-української війни», 06.12.2023 р. Офіцер зі зв'язків із громадськістю бригади «Едельвейс» у костюмі Святого Миколая вручає цукерки воїнам на передовій під Бахмутом.

Світлина: Влада Ліберова / Libkos /

Отже, не обов'язково всім бути рівними. Справедливість повинна створювати рівні можливості діяльності, а не рівно ділити її результати. Акцептація суспільної нерівності як справедливої (якщо ця нерівність сприяє благу всіх верств суспільства) не означає зникнення потреби рівності. Ця потреба перемістилась зі справедливої рівності (постфактум) в умови рівності можливостей (префактум), тому загальним етичним принципом ліберальної сучасності стало вирівнювання можливостей.

Варто наголосити, що війна, як і будь-яка інша катастрофічна подія, регресує суспільство, викликає на авансцену саме архаїчну потребу в справедливості та рівності. Мусимо пам'ятати, що травмоване суспільство буде виходити з війни болісно, адже травма накопичується і буде потребувати свого розрешення. Однак люди, які безпосередньо постраждали від бойових дій або перебували на прифронтових територіях, будуть мати своє уявлення про справедливість.

Рівність неможлива за означенням, адже є ті, хто загинули, ті, хто воюють, служать, втратили житло, роботу, гроші, землю чи здоров'я... Або тимчасово переміщені особи, волонтери, ті, хто донатять, і ті, хто працюють і платять податки. Ті, хто самі потребують допомоги чи вивезли дітей за кордон – чи ті, хто утекли. А є й ті, хто використовує чуже горе. В цьому логічному ряду простежується індивідуальне відношення різних суспільних ролей під час війни між собою. Вони завжди є зайняті, і фактично ніколи не буває так, щоб якась із цих ролей не мала своїх акторів.

Світлина: Влада Ліберова / Libkos /

Зважаючи на кількість цих ролей і можливість їхнього одночасного виконання окремими людьми, потрібно розуміти, що після завершення війни суспільство буде змушене усвідомити, що в кожного буде «своя справедливість» – і вона буде різною.

Абсолютна справедливість як рівність неможлива за означенням – як, втім, й інші її форми. До справедливості можна ставитися лише як до певної цілі, орієнтира, розуміючи її недосяжність. Однак те, що справедливість недосяжна, не означає, що до неї не потрібно прагнути. Адже відмова від прагнення до справедливості і в результаті гостре суспільне відчуття несправедливості вагітні великими соціальними зрушеннями і соціальною війною після війни. Ця закономірність є наслідком загального принципу етичних дилем як нерозв'язних парадоксів життя. Їх неможливо вирішити – і без них неможливо жити. Робота над ними і є духовною працею, без якої ми приречені на духовну смерть.

Якщо ми не станемо на фундамент справедливості як цінності та рівних можливостей, якщо не будемо прагнути ідеалу, одночасно розуміючи його недосяжність, тоді є значний ризик програти навіть після перемоги у великій війні.

Роман Кечур,
завідувач кафедри психології і психотерапії УКУ,

за матеріалами круглого столу «Нема миру без справедливості. А в чому вона?», організованого Інститутом лідерства та управління УКУ, в межах проєкту «На хмарі» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»; джерело: «Збруч»; світлини із серії «Обличчя російсько-української війни» від редакції «ХГ».

Іван Дашко, «Різдво»

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЯ У ВЕРТЕПІ ВІЛ І ОСЛЯТКО?

Тут Ангели чудяться,
 Рожденного бояться
 А віл стоїть трясеться,
 Осел смутно пасеться.
 Пастиріє клячуть,
 Бога в плоти бачуть
 Тут же, тут же, тут же, тут же, тут.

Разом з Божим Дитятком, з Марією і св. Йосифом, незмінними героями наших колядок й ікон є пастирі, царі, зоря, а також домашні тварини – віл й ослятко. Та чи спадало вам на думку запитання: а чому, властиво, на іконах Різдва Христового при яслах, в яких лежить Новонароджений Ісус, зображені віл й ослятко? Тим більше, що в жодному з чотирьох канонічних Євангелій не знаходимо згадок про вола й осла, чи будь-яких інших тварин, присутніх у вертепі.

Під впливом першої спонтанної і, можливо, дещо сентиментальної думки, хтось міг би сказати, що віл й осля теплом свого дихання зігрівали Новонароджене Дитятко. Зрештою, в одній з наших колядок ми так і співаємо: «І Діва ся утішає, Сіном Христа покриває, Віл і осел огрівають, Поклін Йому свій віддають...».

Існує й інша інтерпретаційна лінія, а саме – історична. Згідно з нею, тварини були разом з Пречистою Дівою і св. Йосифом в дорозі не дарма: осли – як транспорт для Марії, а віл мав послужити Йосифові для сплати податків. Окрім цього, осли є прообразом того ослияти, на яке сяде Ісус під час свого вночного входження до Єрусалиму напередодні своїх спасенних страстей (див. Мр. 11, 7; Лк. 19, 35; Йо. 12, 14).

Однак іконописці зазвичай не мають на меті найперше відтворити історичні деталі подій історії спасення. Ікона представляє радше певні богословські істини, певні правди віри, а тому джерелом для сакрального малярства є Боже Об'явлення, що міститься у Святому Письмі. Тож в іконах слід шукати передусім відгомону свідчень Божого Слова, зокрема – пророцтв Старого Завіту про народження Месії.

І справді, іконописці, роздумуючи у вірі над таїнством Христового Різдва, поєднали в іконі Різдва Старий і Новий Завіт, вказуючи на пророцтво Ісаї: «Віл знає господаря свого, а осел – ясла пана свого. Ізраїль нічого не знає, народ мій не розуміє» (1, 3).

Деякі екзегети (наприклад Петер Штульмахер) наводять грецький варіант старозавітного пророцтва, де сказано: «Поміж двох істот пізнають Тебе... Коли прийде час – Ти з'явишся» (Ав. 3, 2). Під двома істотами, очевидно, маються на увазі два херувими, які, згідно з Вих. 25, 18–20, вказували на віко Кивоту Завіту і водночас приховували таємничу присутність Бога.

Наводячи ці свідчення біблїстів, Венедикт XVI робить в «Ісусі з Назарету» висновок: «Отже, ясла стали свого роду кивотом, у якому тайно скритий Бог є серед людей і перед яким для "вола і осла", для людства із юдеїв і поган прийшла година пізнання Бога». Отже, людство в убогості й упокоренні Бога, народженого в стайні, «отримує епіфанію (богоявлення), яка вчить всіх бачити».

Не можна забувати й про те, що тварини, зображені на іконах Різдва, є частиною створіння, яке вийшло з рук Творця, і вони разом з усім людським родом включені в Божий план спасення та, будучи покликаними самим своїм буттям віддавати славу Творцеві, очікують на визволення «з рабства тління, на свободу слави дітей Божих» (Рим. 8, 22).

МОЛИТВА

Господи і Боже, що приходиш на світ у постаті дитини! Перед Тобою схиляє голову і коліна все створіння, пізнаючи в Тобі свого Творця і Спаса. Навчи мене бачити, навчи мене пізнавати Твою скритую присутність у всіх подіях історії і мого щоденного життя, а особливо – навчи пізнавати Тебе, присутнього у тих знаках спасення, які Ти сам нам залишив: у Твоєму Слові й у святих таїнствах, а особливо – в Євхаристії. Разом з усім створінням бажаю прославляти Тебе тут, на землі, й у вічності. Амінь.

† Богдан Дзюрах/[ФБ](#); друковане видання: Єпископ Богдан Дзюрах, Назустріч Різду Христовому, вид. Свічадо, Львів 2022, стор. 110–113.

Продовження «Хроніки війни», на жаль, буде...

Автор: Александер Малаховський

ОСМОЛОДА І ПІДЛЮТЕ. УКРАЇНСЬКИЙ РАЙ У ҐОРґАНАХ

Осмолода у свідомості туристів початку ХХ століття не була якимось конкретним поселенням. Осмолода була чистим повітрям, ґорґанськими верхами, темрявою смерекових лісів, бурштиною смолою на диких вишнях, молодим місяцем над хмарами, несподіваними зливами, вічно холодними гірськими струмками. Осмолода, якщо коротко, була раєм. До того ж ще тим, що до гріхопадіння.

Основоположник української географічної науки Степан Рудницький дає екскурсантам географічні пояснення під час мандрів Карпатами, 1930-ті

У карпатську глухомань, що на висоті 750 м над рівнем моря, вибиралися не в пошуках комфортних електрифікованих пансіонатів чи опівнічних дансінгів із джазом і цимбалами. Це було місце для духовних пошуків, загартування пластового духу – і ще, може, для ретриту жменьки непростих туристів. До того ж у часи, коли й поняття такого – «ретрит» – ще не існувало.

Сюди вибиралися через Долину – заклопотану, зайняту лише собою, своєю нафтою та своїми вічно гамірними тартаками. Іноді й Долини в подорожі не було: гості зі Станіславова виходили на вокзалі у Брошневі, за кілометрів 16 від повітового центру. І саме в той момент усе просте й безтурботне на маршруті закінчувалося. Попереду був шлях у добрих 70 кілометрів, із яких ще до Перегінського сяк-так навколо була цивілізація, а далі починалося бездоріжжя і краса. На конях від Перегінського – понад півсотні кілометрів. Якщо більше пощастило, то вузькоколійкою-«моторівкою». Як «карпатський трамвай», хоч колію тут прокладали не для туристів, а для лісорубів. [...]

Залізниця у Карпатах, 1910-ті роки

Та вже у 1930-х тут, окрім кількох схрониськ і тартака, за кошти інженера Кисилевського з'явилася красива мініатюрна церковця у стилі гуцульської сецесії. Місце для неї вибрав Андрей Шептицький разом з ігуменом Климентієм Шептицьким. Храм спроектував львівський архітектор і фронт Олександр Лушпинський. Митрополит мав плани облаштувати в Горґанах студитський монастир. Для нього навіть була вже заготована деревина, але польська влада не дала дозволу на будівництво.

Сусідньому Підлютому пощастило мати солідну принаду для літників: купелі з сульфатними водами. Путівник польськими курортами називає цей заклад «малим та примітивним», але хто б це оцінював. Підлютого як курортної місцини ніколи б і не було, якби не оті «малі та примітивні» купелі.

Бо ж мальовниче урочище між гір не мало місцевих жителів. Проте ще від кінця ХІХ століття мало «Кедрові палати» – літню резиденцію греко-католицьких митрополитів, де вони могли відпочити та підлікуватися. І вибрав це місце митрополит Сильвестр Сембратович саме завдяки мінеральним джерелам. На їхній базі обладнали невеликі басейники. Назвали «Сильвестр», «Андрей» та «Тит».

Підлюте, 1930 рік

Тих нечисленних туристів, які таки вибиралися у ці прекрасні та дикі місця, ще 1913 року застерігав лікар Євген Озаркевич: *«Хто бажає потрапити на лікування в Підлюте – повинен пам'ятати, що це не публічне місце, а виключна власність митрополита. І тільки тоді можна туди дістатись, якщо є на те воля митрополита».*

«Кедрові палати», 1935 рік. Фотоколекція Ярослава Коваля (надано родиною Кондур)

Від палат мало що залишилося після артилерійського вогню російського війська під час Брусиловського прориву 1915 року.

У 1930-х Андрей Шептицький відбудував резиденцію у Бескидах. Тільки вже не з кедра, а з місцевої деревини – смереки, вона ж ялина звичайна. Із кедра майстри виготовили лише велику веранду. Це була несподіванка спеціально для митрополита, який сам ніколи б не погодився витратитись на власний комфорт. *«Палата виглядає як золота бомбонера й вже вітає у своїх хоромаш свого Коханого Гостя, що приїхав хоч трошки відпочити після непомірних трудів»*, – 1936 року про відновлену резиденцію писало «Діло».

Митрополит Андрей Шептицький з гостями у літній резиденції, що в Підлютому, 1930-ті

Тишу урочища часом тривожили постріли: це австрійський граф Пауль Пальфій фон Ердед (1890–1968) полював в орендованих мисливських угіддях навколо «Кедрових палат», поки його дружина Марія Франциска з роду Естергазі відвідувала європейські модні крамниці та вечірки з шампанським.

Літників, які добиралися до цієї заповідної глушини, митрополит сповідав у кам'яному гроті, увінчаному хрестом. У радянський час замість хреста там стояв олень. Поряд була невелика дерев'яна церковця, у якій Андрей Шептицький відправляв служби. Грот зберігся до нашого часу. Не дивно: до Підлютого в радянський час приїжджали на полювання партійні бонзи з Києва та Москви. І Микита Хрущов, і Володимир Щербицький, і Петро Шелест добиралися сюди вузькоколійкою Брошнів – Осмолода, повністю знищеною у наш час. У 1970-х роках, коли колишні «Кедрові палати» слугували дачею голови Верховної Ради СРСР Миколи Підгорного, комплекс майже повністю згорів. Його швидко відбудували. Від 1999 року «Кедрові палати» повернули Івано-Франківській єпархії УГКЦ. Тепер там діє реколекційний центр.

Картина Новаківського, яку він намалював в Осмолоді 1909 року

таборували в Підлютому: хлопці – у закинутій стайні «Кедрових палат» біля потоку Кам'янець. Звідти довелося вивезти 200 підвод сміття. Дівчата – у споруді санаторію. Пізніше табір доросліших пластунів розташовувався на горі Сокіл за 3 км від Підлютого. Місце для цього надавалося ідеально: ліс тут ріс негустий, а вершина була пласкою. Цю територію віддав львівському «Товариству опіки над молоддю» Андрей Шептицький. Митрополитові майстри та старші пластуни з деревини, яку теж подарував митрополит, 1926 року збудували чотири будинки-курени у стилі гуцульських гражд. Відтоді щороку тут два-три рази за літо відбувалися пластові табори.

ЦІКАВИЙ ФАКТ

Саме у Підлютому влітку 1909 року познайомилися митрополит Андрей Шептицький та художник Олекса Новаківський. Владика тоді зацікавився творчістю митця і підтримував його до кінця життя.

Українцям Осмолода з Підлютом були дорогі не лише тому, що там відпочивали їхні духовні авторитети. У цих диких горах проходили вишкіл юні пластуни. У Підлютому, ближче до цивілізації, літували «новаци» – наймолодші учасники руху. З розваг діти мали майданчики для сітківки [волейболу] та один триколісний ровер.

Старші пластуни теж два роки (1924–1925)

Митрополит Андрей Шептицький серед пластунів, 1930-ті

У куренях панували чистота й мінімалізм: уздовж стін стояли лежанки з сіна. Сіно видавали на місці, постіль кожен пластун привозив свою. Батьки з Галичини за перебування своїх дітей у таборі платили 50 злотих. Із дітей з Волині керівництво табору грошей не брало. Якось влітку 1930 року Шептицький дізнався про це – і з власної кишені оплатив табірну зміну для шістьох волинських дівчаток.

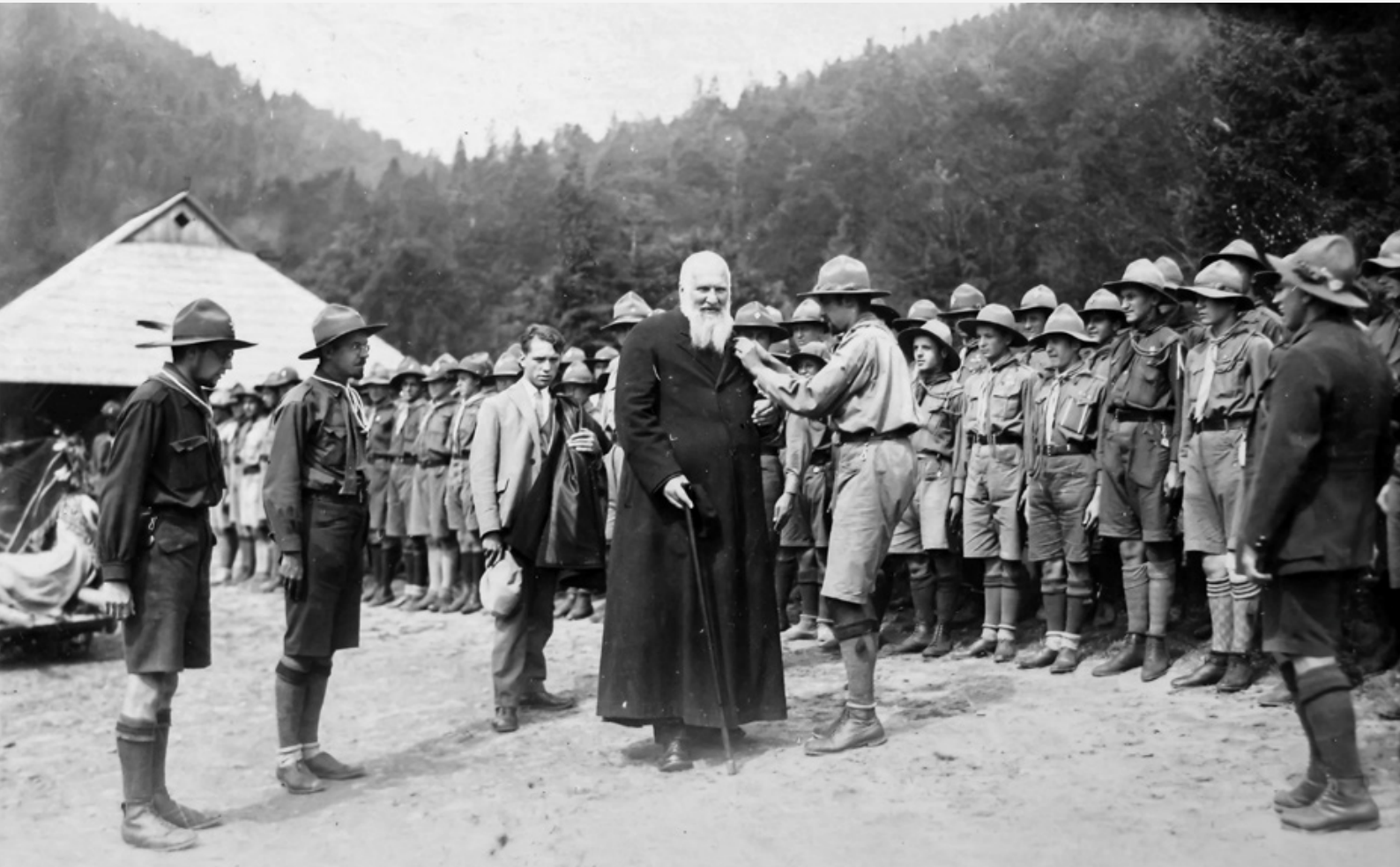
Відвідини табору описав у статті «З Косова до Підлютого» Микола Панчук («Діло», 14 липня 1929):

«З будки вийшов до нас вартовий. Заявляємо, що приходимо на доручення товариша Поліхи. Вартовий повідомляє телефоном управу й звіттам приходять наказ: пустити! Переходимо попри будку. Вартові поздоровляють нас по пластовому звичаю, а ми їх по цивільному. Примітивними сходами виходимо на горбок. Тут стрічає нас господар табору й провадить до управи. Переходимо досить просторий майдан, до якого з трьох боків притикають три курені: два менші, призначені на кухню й управу, а один більший на домівку для пластунів. Серед майдану стоїть висока щогла, а на ній у день має синьо-жовтий прапор, символ пластового життя».

Щонеділі вирушали до митрополичої резиденції на Службу. Самого Шептицького пластуни зустрічали часом у лісі біля Підлютого, де ієрарх любив прогулюватися. Іноді спостерігали, як митрополит відпочивав на веранді «Кедрових палат». Тоді він розпитував хлопців та дівчат, звідки вони прибули, яка програма в таборі, хто інструктори, чим діти харчуються.

«Здалека ми бачили високу могутню постать із сивим волоссям, поважним, чітко зарисованим обличчям і гарною білою бородою. Постать, опромінена раннім сонцем – немов постать Апостола – своєю величчю і красою захоплює і приковує наш зір та наші серця. Команда: "Табір стій! Праворуч! Почесть дай! Гасло!" – і дзвінким вигуком із сотні юнацьких грудей пролунало горами тричі: "Сильно! Красно! Обережно! Бистро!"» – так анонімний пластун описував такі моменти в журналі «Українська дійсність».

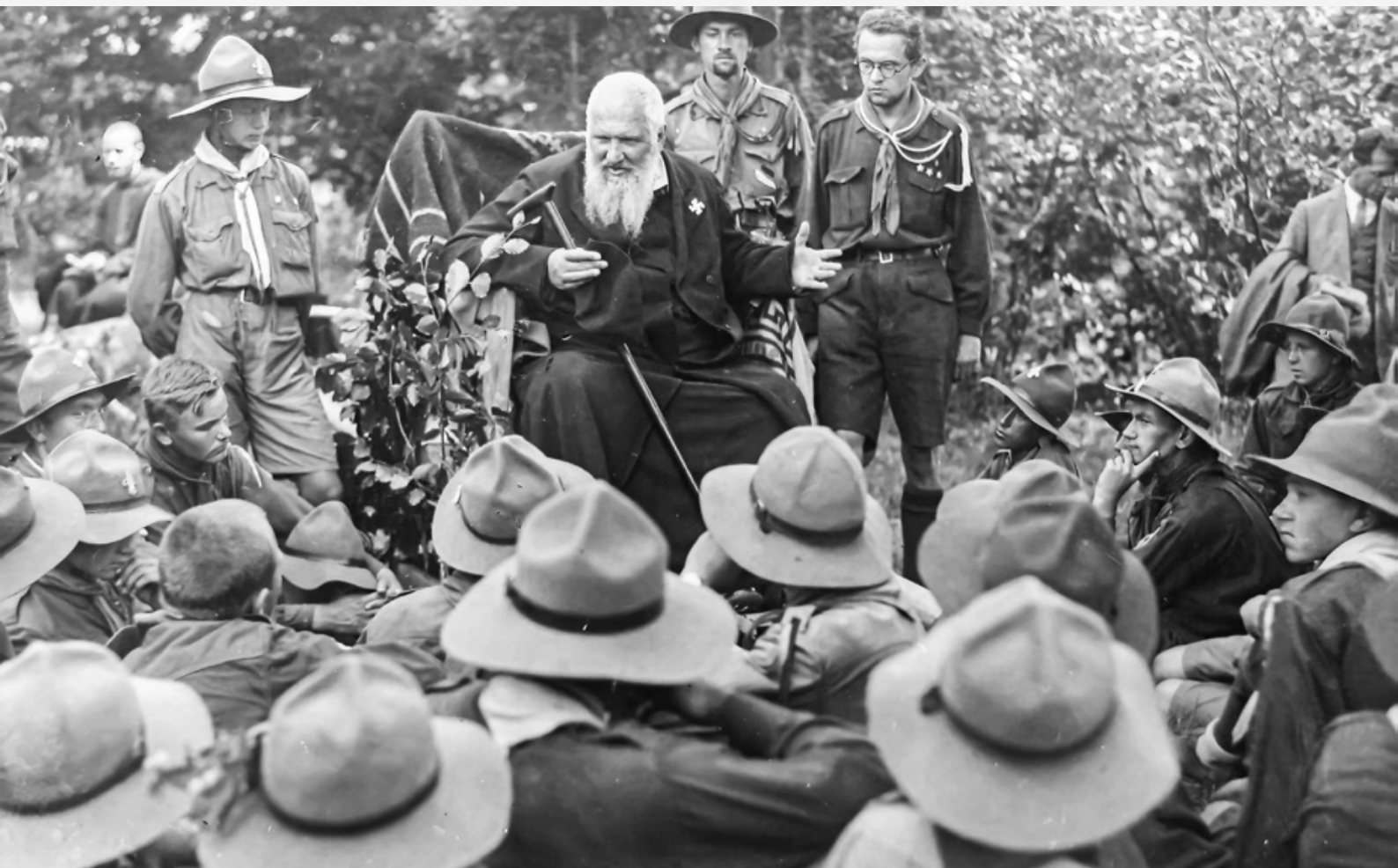

Митрополит Андрей Шептицький під час візиту до пластового табору на Соколі, 1930 р.

Коли в серпні 1930 року митрополит вирішив відвідати табір, пластуни сполохалися: чи випадає пригостити високого гостя такими скромними харчами? Від монахинь у Підлютому дізналися, що улюблена їжа Шептицького – городина. Іntenдантка табору два дні шукала дефіцитні овочі. Візит описав колишній пластун у журналі «Українська дійсність» у грудні 1944 року:

«Всі стежки й доріжки були чисті, як стіл, будинок проводу прикрашений щедро гірськими квітами. У магазині чекав небачений ніколи (ні до цього часу, ні потім) нашого власного помислу дивовижний, незугарний, квадратний, але добрий торт. Завтрішня "служба" – чергові до пізньої години прасували парадні однострої. О год. десятій увесь табір стояв дволавою біля залізничного тору. Почули трубку. З-за рогу являється митрополичий мотор. При моторі лопоче на вітрі малий жовто-блакитний прапорець».

Митрополит Андрей Шептицький під час візиту до пластового табору на Соколі, 1930 р.

21 вересня 1930 року польська влада заборонила «Пласт» на своїх теренах. Табір на Соколі дожив до 1939 року вже не як пластова оселя, а місце для літніх виховних таборів для дітей. Тепер поблизу Підлютого знову таборують українські пластуни. Історія триває.

Джерело: «Локальна історія»;
з дописом повністю можна ознайомитися
за [ПОСИЛАННЯМ](#)

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München
Inhaber, Herausgeber und Verleger:
Apostolische Exarchie für katholische
Ukrainer in Deutschland und
Skandinavien D-81629 Postfach 86 02 69

Погляди авторів не завжди
відповідають поглядам редакції.
Редакція в потребі скорочує і мовно
виправляє надіслані статті.
Газета виходить двічі на місяць.
Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur:
Bohdan Pidlisetsky

Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
chr.holos@gmail.com
<https://ukrainische-kirche.eu>
Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на conto:
Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München

Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF 1 M 0 5